

ŽIVOT

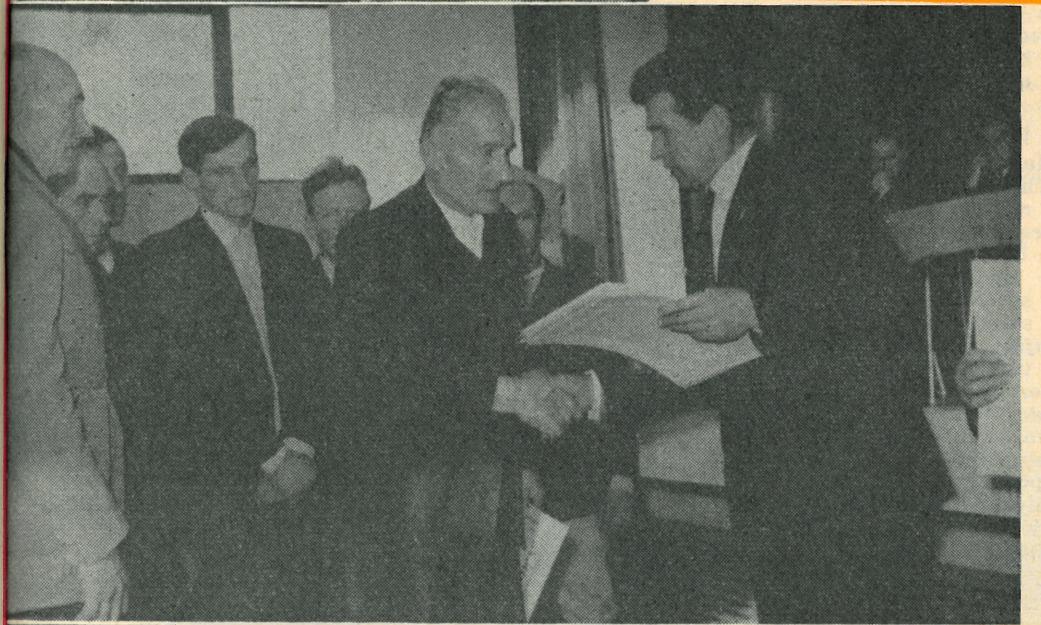
KULTURNÉ SOCIÁLNÍ ČASOPIS
SEPTEMBER ♦ ZÁŘÍ ♦ WRZESIEŃ 1972 ♦ CENA 1 ZŁ.

9.

PRÁCA S MLÁDEŽOU

SÚBORY PIESNÍ A TANCOV

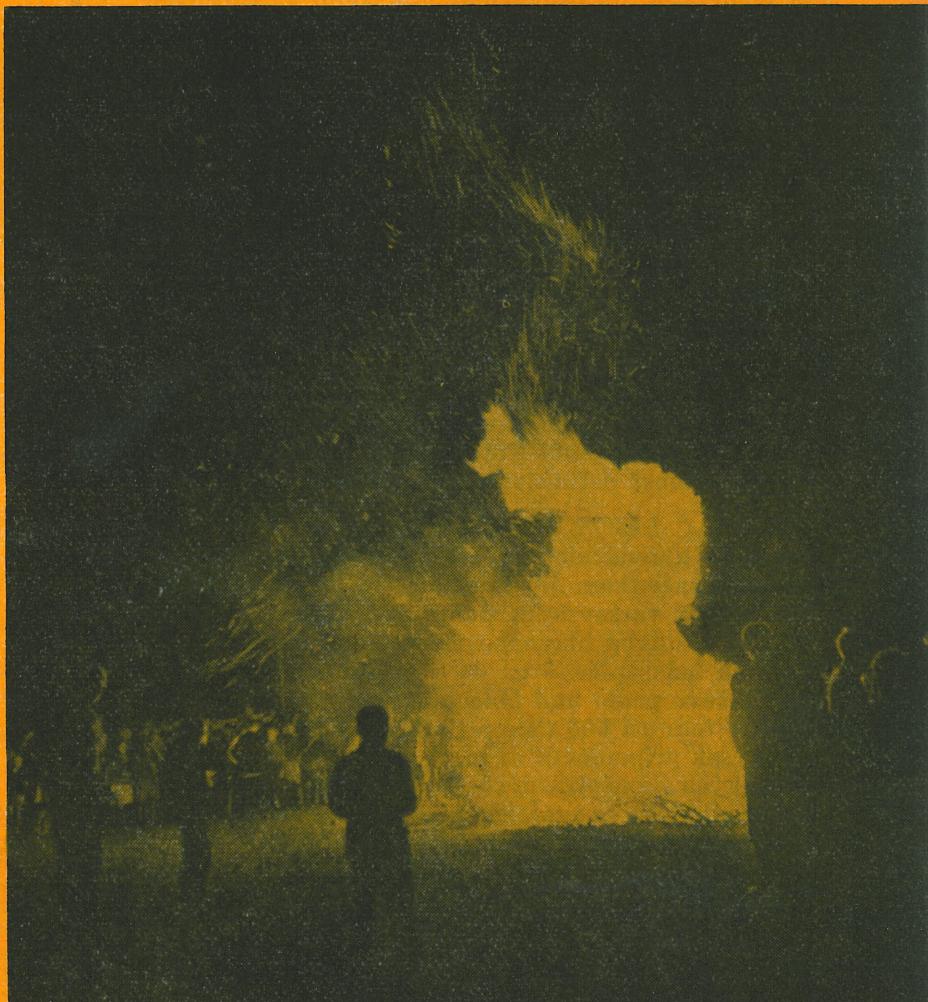
ODMENY TÝM, KTORÝCH ZÁSLUHOU
SÚ VÝSLEDKY DOSIAHNUTÉ
SPOLOČNOSTOU

•
OCHOTNÍCKE DIVADLÁ
OSVETOVÁ PRÁCA, HUDOBNE SÚBORY

25 LET KULTURNÍ SPOLEČNOSTI ČECHŮ A SLOVÁKŮ V POLSKU

SEPTEMBER – HORIA TRADIČNÉ VATRY

14.-15. X. 1972 SE SETKÁME NA CENTRÁLNÍCH JUBILEJNÍCH OSLAVÁCH V ZELOVĚ

SEPTEMBROVÉ DÁTUMY

1. SEPTEMBRA ROKU 1939 nacisti prudkým útokom na Poľsko začali dielo likvidácie poľského štátu a vykynožovania nášho národa. Vražedné zámery agresorov mali sa uskutočniť rýchlo a obratne. Podľa vyhlásenia nacistických hodnostárov malo to otvoriť éru tisícočnej nemeckej riše. Týmto septembrovým dátumom začína v našich dejinách niekoľkoročná kapitola veľkého hrdinstva a strašného utrpenia ľudí, ktorí sa od samého začiatku postavili na odpor opakujúc prvé slová našej hymny „Ešte Poľsko nezahynulo!“.

Patril k nim major Hubal — Henryk Dobrzański, ktorý zo svojho oddielu Poľského vojska vytvoril prvý partizánsky oddiel. Padol 30.IV. roku 1940 pri Aniline v Opocznianskem okrese. Nad jeho mohylou sa dnes vypína pamätník a stále svieže kvety sú dôkazom, že národ cti pamiatku pioniera poľského odbojového hnutia známeho na celom svete. Spolu s Hubalovou smrťou a rozpustením pozostatkov jeho oddielu, partizánske hnutie na istý čas zaniklo, ale už o dva roky sa opäť rozvinulo vďaka Gwardii Ludowej. V marci roku 1942 na miesto bojov Hubalovho oddielu vyrážil prvý partizánsky oddiel GL Stefana Czarnieckého, ktorému velil Mały Franek — Franciszek Zubrzycki. Heslo aktívneho ozbrojeného boja s okupantom, ktoré začala razit Poľská robotnícka strana, odzrkadlovalo záujmy celého národa. Vedľa oddielov Gwardie Ludowej bojovali aj oddiely Armie Krajowej a Batalionov Chłopských, ktoré zasadzovali cítele údery okupantovi.

1. SEPTEMBER ROKU 1943. Tento dátum znamená, že v ZSSR bola sformovaná I. poľska pešia divízia Tadeusza Kościuszku, ktorá vyrazila na front a zanedlho prežila svoj bojový krst pri meste Lenine. V boji pri Lenine 12.—13. októbra 1943 poľskí vojaci plne zložili skúšku bojovej a politickej vyspelosti, splnili svoju vlasteneckú a internacionálnu povinnosť. Divízia vyrástla na vyše stotisícovu pravidelnú poľskú armádu v ZSSR, čo bolo významným úspechom poľskej ľavice. Naša armáda sa zúčastnila boja o Berlín, čo bolo vrcholným bodom vojenských operácií Poľského vojska. V záverečnej fáze vojny Poľské vojsko bojovalo aj na území Čech a Moravy významne sa podieľajúc na oslobodení bratského Československa.

Zhrnime teda všetko: roku 1939 major Hubal a jeho oddiel; roku 1942 — niekoľko tisíc partizánov; roku 1943 — vyše desať tisíc partizánov a 11 tisíc vojakov v pravidelných oddieloch pri Lenine; v druhej polovici roku 1944 — 60 tisíc vojakov pri Varšave a vyše dvadsať tisíc partizánov v zázemí; na jar 1945 — 100 tisíc vojakov na Pomori; v apríli toho istého roku — 185 tisíc poľských vojakov v berlínskej operácii. Takto by sme zhrnuli úsilie a námahu ľudových ozbrojených sôl.

Treba zdôrazniť, že poľskí vojaci sa zúčastnili každej kampane, každého boja proti nacistickému Nemecku, bojovali na každom fronte II. svetovej vojny. Totiž žiadom ozajstný Poliak nikdy neuznal september za udalosť definitívnu a neodvratnú.

MESIAC SEPTEMBER bude nám vždy pripomínať naše hlavné mesto Varšavu. September 1939 je zároveň začiatkom jej mučeníctva, ktoré vyvrholilo hrdinským varšavským povstaním. Treba pripomínať, že zá stavba hlavného mesta a jej technické vybavenie bolo zničené na 84%. V rokoch 1939—1945 vo Varšave padlo budovo zavráždené vyše 800 tisíc osôb, v tom asi 600 tisíc jej stálych obyvateľov. Musíme však pripomenúť aj to, že už v období okupácie, v fažkých konšpiračných podmienkach prebiehali práce týkajúce sa projektu prestavby a znova výstavby Varšavy. Po oslobodení do tohto diela pristúpil celý národ.

Dnes — 27 rokov po tomto strašnom zničení — Varšava patria k najkrajším mestám v Európe, je mestom tvorivej práce, symbolom hrdinského boja a mierového úsilia. V bratskom spojenectve so Sovietskym zväzom a táborom socialistických krajín — sme dnes — v septembri 1972 — silní ako nikdy do teraz.

STRETNUTIE NA KRYME

Novým, veľkým krokom v upevňovaní zomknutosti a spolupráce bratských strán socialistických štátov nazvalo politické byro Ústredného výboru KSSZ stretnutie vedúcich predstaviteľov komunistických a robotníckych strán týchto krajín na Kryme.

V posledných rokoch takéto stretnutia sú časte. Stále viac prispievajú k upevňovaniu nášho spoločenstva. Posledného stretnutia na Kryme sa zúčastnili vedúci predstaviteľia všetkých členských štátov Varšavskej zmluvy, ako aj Mongolska. Oficiálne komuniké o výsledkoch stretnutia zvlášť zdôrazňuje vzájomné pochopenie a jednotu názorov. Počas ich výmeny konštatovali ďalší výdatný pokrok v rozvoji výstavby socializmu a komunizmu v krajinách spoločenstva, úspešnú realizáciu programov schválených na zjazdoch ich strán, stále prehľbovanie spolupráce a socialistickej hospodárskej integrácie v rámci RVHP. A toto všetko, keďže je základom dynamického spoločensko-ekonomickeho rozvoja socialistických krajín, je zárukou ďalšieho pokroku na svetovej aréne v upevňovaní síl miestu a socializmu.

Politické byro UV KSSZ kladne hodnotiac výsledky stretnutia na Kryme o. konštatuje, že prijatie NDR ako aj NSR do OSN, ako aj ureguľovanie vzťahov medzi Československom a NSR na základe uznania neplatnosti mnichovskej dohody od samého začiatku bolo by v záujme mieru v Európe a na celom svete.

„Socialistické krajiny — konštatuje posudok — vedú politikú mierového spolunažívania štátov s rôznym spoločenským zriadením podporujú spravodlivý boj národov za nezávislosť a spoločenský pokrok. Krajiny socialistického spoločenstva stále a všeobecne podporujú hrdinský vietnamský ľud v jeho boji proti agresii amerického imperializmu, dožadujú sa úplného stiahnutia vojsk z celého okupovaného arabského územia, ako aj bezpodmienečného uvedenia do života rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN z 22. novembra 1967 r.“

Toto stanovisko tak dôrazne akcentované podčiarkuje význam aký ma ukončenie aktuálnych konfliktov pre upevnenie mieru vo svete.

Preto ani neprekupuje, že stretnutie na Kryme vzbudilo veľký záujem vo svete.

Predsedca Rady ministrov PLR Piotr Jaroszewicz a predsedca vlády ČSSR Lubomír Štrougal podpisujú protokol o hospodárskej spolupráci medzi našimi krajinami. Foto CAF

VŠESTRANNÁ SPOLUPRÁCA A PRIATEĽSTVO

Na pozvanie predsedu vlády ČSSR dr. Lubomíra Štrougala navštívil v dňoch 16. a 17. augusta Československo predsedca Rady ministrov PLR Piotr Jaroszewicz.

Predsedovia obidvoch vlád sa vzájomne informovali o úspešnej realizácii úloh vyplývajúcich zo VI. zjazdu PZRS a XIV. zjazdu KSC, rokovali o otázkach poľsko-československých vzťahov a o aktuálnych medzinárodných problémoch zaujímajúcich obidve krajiny. Oba predsedovia vychádzali z pozitívnych výsledkov stretnutia prvého tajomníka UV PZRS Edwarda Giereka s generálnym tajomníkom UV KSC Gustávom Husákom v roku 1971 v PLR a v júli t.r. na Kryme.

Počas svojho pobytu v ČSSR predsedca Rady ministrov PLR Piotra Jaroszewicza prijal generálny tajomník UV KSC Gustáv Husák.

Obidve strany s uspokojením konštatovali, že v uplynulom období sa poľsko-československé vzťahy a spolupráca všeobecne rozšírili a prehľbili. Ich dynamika si naďalej zachováva vysoký vzostup, o čom svedčia bohaté a široké vzájomné styky, výmena delegácií na najrozličnejšej úrovni, ako aj celkové výsledky.

Úspešný vývoj bilaterálnych vzťahov prebieha v súlade s obsahom zmluvy o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci, uzavretej medzi PLR a ČSSR dňa 1. marca 1967. Pri prerokúvaní otázk o možnosti ďalšieho vývoja bratskej spolupráce vo všetkých oblastiach života sa znova zdôraznili zásady socialistického internacionalizmu a jednota názorov a cieľov.

Obe strany konštatovali, že cielovedomá mierová ofenzíva ZSSR, aktívna zahraničná politika PLR a ČSSR a ostatných socialistických krajín, predovšetkým ich spoločné vystupovanie, sú rozhodujúci faktormi zmierňovania medzinárodného napätia.

Obaja predsedovia vyslovili hlboké presvedčenie, že uznanie neplatnosti mnichovskej dohody od samého začiatku vládou Nemeckej spolkovej republiky by bolo značným prínosom veci mieru, bezpečnosti a ďalšiemu zmierňovaniu napätia v Európe.

Mimoriadnu pozornosť venovali obaja predsedovia rozvoju vzájomných hospodárskych vzťahov medzi PLR a ČSSR. Ocenili, že v poslednom čase dosiahli významný pokrok pri riešení mnohých otázok v tejto oblasti.

Obe strany sa zhodujú v tom, že v súčasnosti je účelný obrátiť prvoradú pozornosť všetkých príslušných orgánov oboch krajín na rozpracovanie otázok hospodárskej spolupráce na obdobie po roku 1975.

Na záver rokovania predsedovia oboch vlád podpisali protokol o hospodárskej spolupráci medzi oboma krajinami.

Obe strany vyjadrili úplné uspokojenie nad výsledkami rokovania, ktoré sa niesli v priateľskom a srdečnom ovzduší, v duchu vzájomného pochopenia a v úplnej zhode názorov. Rozhovory prispeli k ďalšiemu upevneniu vzťahov medzi PLR a ČSSR, k prehľbeniu všeobecnej spolupráce a priateľstva medzi oboma bratskými krajinami.

DÔLEŽITÉ PRE TURISTOV

NA NÁVŠTEVU DO BRATSKEJ ČSSR

V súhlase s nariadením ministra vnútra, od dňa 15. augusta 1972, poľskí občania budú môcť dostávať turistické pripustky do turistického pohraničného pásma v ČSSR. Základom pre vydanie takejto pripustky je klauzula (petička) v osobnom preukaze, na základe ktorej občan má právo prekročiť hranice PLR. Takúto klauzulu možno obdržať na pasovom oddelení každého okresného veliteľstva verejnej bezpečnosti (MO).

Na tomto základe všetky jednotky MO (v tom aj každá stanica MO) vydávajú turistické pripustky, na základe ktorých možno sa zdržať v turistickom pohraničnom pásme v ČSSR šest dní. Pripustka je jednorázová, platná na dobu troch mesiacov. V mimoriadnych prípadoch taketo pripustky vydávajú aj pohraničné kontrolné zložky WOP. Keď už máme v

osobnom preukaze spomenutú klauzulu, môžeme pripustku dostat v každej jednotke MO nezávisle od bydliska. Občania, ktorí ešte nemajú 16 rokov, môžu prekračovať hranice iba s rodičmi alebo právnymi opatrovníkmi (t.z. musia byť zapísaní v osobných preukazoch rodičov alebo opatrovníkov). Všetky uvedené predpisy platia aj pre kolektívne výlety. Turistická pripustka stojí 20 zlôtých (iba v kolkoch).

NA ZÁKLADE TURISTICKÉJ PRIEPUSTKY NEMOŽNO PRIJAT PRÁCU NA ÚZEMÍ ČSSR. KEĎ SA ZÍSTÍ, ŽE PRIEPUSTKA JE NESPRÁVNÉ VYUŽÍVANÁ, KLAUZULA V OSOBNOM PREUKAZE MÔŽE BYŤ ANULOVANÁ.

Na území Novotarského

okresu, na základe turistickej pripustky možno prekračovať hranice na prechodech v Chyžnom, Lysej Poľane, Nedeci a v Chochotovе.

Podľa informácií, ktoré sme dostali v Poľskej národnej banke, na základe pripustky možno kúpiť 300 Kčs (najmenej 50 korún) vo fíliálpoch PNB, nezávisle od služieb, ktoré turistom zaisťujú cestovné kancelárie. Za 300 Kčs platíme, aj s 15% turistickou prirázkou, 546,65 zl. Škoda, že korunu nemožno kúpiť na Spiši a Orave, ale treba pre to cestovať do PNB v Novom Targu. Ľudia iba zbytočne trávia čas a zatažujú aj bez toho veľmi preťaženú autobusovú dopravu. V novinových stánkoch na tomto území nemajú ani kolky. V týchto otázkach budeme intervenovať na patričných miestach Krakovského vojvodstva.

(mk)

ROZHOVOR VE STÍNU ZELOVSKÝCH LIP

Bronisław Cieniewski, poslanec Sejm, je Lodžanem z Balut, předválečné čtvrti nouze a sociální nespravedlnosti, která je dnes klasickým příkladem socialistických výmožeností. Jsou tady moderní domy, zelená prostranství a lidé zde žijí spokojeně.

Rodina Cieniewských se již před válkou v r. 1936 přestěhovala do Zelova, kam ji přivedl Čech Josef Jersak, majitel tkalcovny, poněvadž Jan Cieniewski, otec Bronisława, byl mistrem v tomto oboru. Když se nastěhovali do jednoho domu s odedávna zde žijícími zelovskými Čechy, bylo Bronislawovi 6 let. Od té doby se datují jeho styky s těmi, kteří se před 170 lety usadili v Zelově.

Sedíme s poslancem Cieniewským pod lipami, před budovou zelovského obvodního výboru KSČaS. List lípy jako symbol doprovází po světě českou emigraci. Ti však, kteří zde zůstali a se kterými se poslanec Cieniewski rádil před naším rozhovorem o nejlepším průběhu jubilea 25. výročí KSČaS, jehož finále bude v říjnu, právě tady v Zelově srostli s tímto laským územím celým srdcem. Rozvíjejí zde českou kulturu, pěstují tradice svých předků.

Právě před chvílí společně s poslancem Bronisławem Cieniewským — předsedou městského výboru Národní fronty, určil aktiv našeho oddílu text pamětní desky, která bude vezděna v Zelově 15. října t.r. Tento text bude na desce v polském a českém jazyce:

1802 — 1972

**PŘED 170 LETY ZDE V ZELOVĚ
NAŠLI ČESI NÁBOŽENSKOU SNÄSENIVOST, POCHOPENÍ A PODNÉS TRVAJÍCÍ PRÁTELSTVÍ BRATŘÍ POLÁKŮ. BUDÍ TO PAMÁTKOU PRO BUDOUCÍ POKOLENÍ. JMÉNEM OBYVATELSTVA: MĚSTSKÝ VÝBOR FRONTY NÁRODNÍ JEDNOTY V ZELOVĚ A ČLENOVÉ KULTURNÍ SPOLEČNOSTI ČECHŮ A SLOVAKŮ V POLSKU.**

— Z doby mého dětství — vzpomíná poslanec Cieniewski — si pamatuji na t.zv. majálesy, které organizovalo české obyvatelstvo a na které nás zvali. Obyčejně to bylo po žních, rozdlávaly se taborové ohně, pekly brambory, zpívaly se lidové písničky a hrály různé společenské hry. Škoda, že se nyní o této tradici zapomnělo a jsou přece podmínky k tomu, aby se v ní pokračovalo, vedle činnosti souborů...

Připomínám, že organizovaná činnost zelovské české menšiny byla zahájena před 15 lety v roce 1957, kdy vznikl zdejší obvodní výbor Společnosti a v souvislosti s tím se ptám poslance, kdy se přímo setkal s problematikou krajanského života v Zelově?

— Se zdejším obvodním výborem těsně spolupracuji od roku 1966, kdy jsem byl v Zelově zvolen I. tajemníkem MV PSDS. Tato spolupráce, stálé vzájemné kontakty, trvají dodnes a podle mého názoru jsou užitečné a společensky prospěšné. Problemy, které přináší dnešek, máme také společné. Na příklad společně nás zneklidňuje, že „stará garda“ aktivity Kulturní společnosti Čechů a Slováků už fyzicky nestáčí a nástupci, čili mládež, odcházejí z našeho města nebo se zajímají o tuto činnost pouze v konzumním smyslu. Přáli bychom si, aby Zelov byl rovněž v oblasti činnosti obvodního výboru Vaši organizace příkladem pro jiné terény. Nechtěl bych, aby byl špatně pochopen, hodnotíme totiž velmi kladně současnou činnost zdejšího aktiva Vaši organizace, avšak — opakuji — znepokojuje mne budoucnost.

— U nás v Zelově — pokračuje dále ve svých myšlenkách poslanec Bronisław Cieniewski — tvoríme všichni jednu semknutou společnost. To, že zde žijí a působí Češi, zpestruje naše úsilí na úseku rozvoje kultury a osvěty. Co více, mohu uvést příklady, že se česká kultura a tradice zakorzenily v ryze pol-

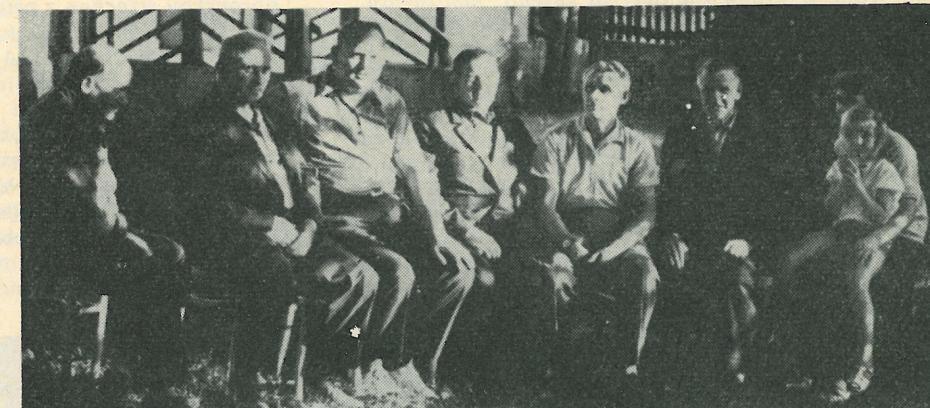
ském prostředí. Na polských svatbách sezpívají české lidové písničky, v polských domech se vaří některá česká jídla. Je samozřejmé, že pracujeme společně pro rozvoj a modernizaci našeho města.

— Na tyto věci bychom se Vás, souduhu poslance, také chtěli zeptat.

— Zelov se chce stát moderním městem. Má k tomu zdravé aspirace a předpoklady. Řada iniciativ nevedla ke konkrétnímu řešení, např. stavba internátu pro potřeby základní školy mechanizace zemědělství nebo otázka bytové výstavby, které nenacházejí ná-

byste chtěl vzkázat našim čtenářům u příležitosti jubilea 25. výročí KSČaS?

— Chtěl bych, jako konečné my výchni zde, aby ústřední jubilejní slavnosti v Zelově 14. a 15. října vyznaly okázale. Jsou k tomu všechny předpoklady, i když s tím výchni budeme mít spoustu práce. Srdečně uvítáme všechny hosty z domova i ze zahraničí, Vaše krajany Slováky ze Spiše a Oravy, se kterými máme dobré styky. Přivítáme rovněž ty všechny, kteří by chtěli uvidět, jak žijí zelovští Češi. Těšíme se, že u příležitosti 25. výročí KSČaS vyjde kniha a doufáme, že v ní bude hodně o Zelově.

Zelovský obvodní výbor KSČaS. Zasedání věnované 25. výročí KSČaS. Zprava: Lýdie Smetanová, Julian Stejskal, Gustav Dedečký, Teofil Kedaj, poslanec Bronisław Cieniewski, Václav Luštinský a Jan Novák.

ležité pochopení u vyšších orgánů. A my jistě oprávně chceme, aby se zde lidem žilo lépe. V tomto směru využijeme úsilí podle našich možností; pro rozvoj tohoto směru očekáváme konkrétní rozhodnutí a pomoc shora.

— Přejeme úspěchy v tomto díle Vám osobně a všem občanům Zelova. Chtěli bychom se ještě zeptat, co

U příležitosti jubilea bychom chtěli jíako městský výbor NF navázat kontakt s těmi městy a vesnicemi, ve kterých jsou odbočky Vaši Společnosti, aby bychom se poznali a vyměnili si vzájemné zkušenosti. Chtěli bychom také, aby ŽIVOT ještě více psal o našem Zelově, aby se šířejí a důkladněji věnoval naší tematice. A to proto, že to, co piše, má svoji hodnotu, hlavně proto, že je autentické.

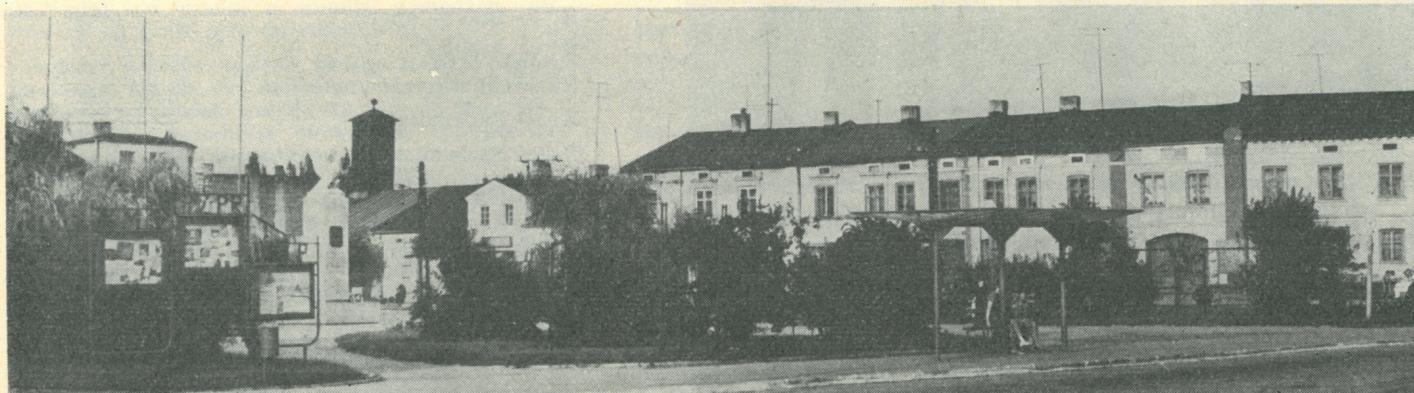
* * *

Je srpen a už se rychle stmívá, zvláště zde pod starými lipami, které možná pamatují první osadníky. Z polí vane chlad, ale po dláždění Piotrkowské ulice rachotí ještě vozy se snopy obilí. Zně jsou tady úrodné, ačkoliv počasí letošního léta je opozdilo. Odjíždí ze Zelova toho srpnového večera, ale jsem myšlenkami jako všichni zde již v říjnu, kdy se tu znovu setkáme. Aktiv obvodního výboru KSČaS zůstává, aby ještě projednal podrobnosti. Já s poslancem Bronisławem Cieuniewským odjíždím. Vezu jej k pěknému stadionu zdejšího WKS „Textilák“, který v tomto roce oslavoval svoje 50. výročí a kterému poslanec předseda. Na rozloučení říká: Nezapomeňte naapsat, že tento klub založili rovněž naší Češi!

Marian Kaškiewicz

Zelovské náměstí

Foto: MK

VÝKYVY KLÍMY A POČASIA V PRIEBEHU STÁROČÍ

Až donedávna sa myšlelo, že sa klíma za uplynulých dvetisíc rokov veľmi nemenila a nelíšila od dnešných podmienok. Za posledných niekoľko rokov sa však postupne nahromadili dôkazy z rozličných častí sveta, svedčiace, že i v dobách celkom nedávnych, prešla priemerná svetová teplota radom výkyvov.

Tak od IX. do XIII. storočia bolo pomerne veľmi teplo, priemerné teploty o niekoľko stupňov vyššie než v predchádzajúcom, či nasledujúcom období. Po roku, asi 1550, príšlo, naopak, cieľne ochladenie s najnižším rozšírením kontinentálneho ľadovca od doby ľadovej. Od polovice minulého storočia sa potom svetová klíma opäť otepľuje.

TEPLO LÁKALO NA MORE

Vedomosť o takýchto zmenách vo svetovom počasí v dobe nedávno minulej má pravidelny význam nielen pre odborníkov na počasie, ale i pre

geologov, botanikov, zoologov, archeológov a historikov.

Južná časť Severného ľadového oceánu a Severný atlantický oceán, zbabený ľadu, v letných mesiacoch v XI. a XII. storočí umožnili Vikingom plavby na západ a kolonizáciu Ameriky. V juhozápadnom Grónsku sa našli hrobky vtedajších osadníkov v pôde, ktorá je dnes trvale zamrznutá. Eskimácke sídliská v Kanade siahali vtedy daleko na sever, hranice lesa v Škandinávii a v Alpách ležali severnejšie a oveľa vyššie než dnes.

S otepľovaním príšlo topenie ľadovcov a stúpli hladiny svetových morí. Z toho času sú správy o záplavách v Holandsku a nálezy svedčia o

budovanie prvých ochranných hrádzí. Zvýšené vyparovanie a silná tropická dažďe priaznivo ovplyvnili napríklad začladanie kresťanských osád v Núbií; hladina Nilu bola priesmerne o meter, až o dva vyššia, ako je dnes. V Japonsku rozkvitali čerešne v XI. storočí oveľa skôr a jari boli cieľne teplejšie ako v storočí nasledujúcom.

Koncom XIII. a začiatkom XIV. storočia sa podmienky opäť menili. Ak bolo predchádzajúce obdobie všeobecne vlhké, teraz sa počasie menilo na suchšie a chladnejšie. Výskum morských pláží v Južnej Amerike a na Novom Zélande ukázal, že morská hladina kleslá asi o 1,5 metra

podobné zmeny nastali aj v delte rieky Mississippi.

ÚSTUP PRED ZIMOU

Návrat nehostinných podmienok bol pravdepodobne príčinou straty zájmu o osídlovanie Severnej Ameriky. Z počiatku XIV. storočia máme i správy o prvých bitkách medzi severoamerickými Indiánmi a Eskimákm, ktorí opúšťali svoje severné loviská a sfahovali sa viac na juh. U indiánskych kmeňov možno v tom čase, podľa archeologickej nálezu, pozorovať určité návrat k lovu a odklon od polnohospodárstva. Aj záplavy na Nile klesli hlboko pod dovtedajší normál. Koncom XV. storočia sa sice svetová

klíma na krátko zase oteplila (v Severnej Amerike napríklad ustúpili horské ľadovce a stúpli aj hladiny oceánu), ale po roku 1550 pokračuje ochladzovanie ďalej a možno pozorovať nápadný úbytok vlhkosti.

Počasie v Európe sa začalo meniť na kontinentálne, krátke leto striedala dlhá a kručá zima. Pôda premrzala do značnej hĺbky a vznikli večne zamrznuté časti zeme, hlavne v Kanade a na Sibiri. Pretože pestovanie hrozna a výnosy vinic boli pod prísnym dohľadom vyberačov daní, zachovali sa spoľahlivé prameňe, svedčiace o zániku množstva vinic v strednej a západnej Európe; hrozno už vo vyšších polohách nedozrelo. V Severnej Amerike dosiahli horské ľadovce v Skalistých horách svoje maximum okolo roku 1750, viditeľnejšie však začali ustupovať až asi o sto rokov neskôr. Znížená priemerná teplota súvisela s menším vyparovaním a suchým charakterom klímy.

OLYMPIÁDA

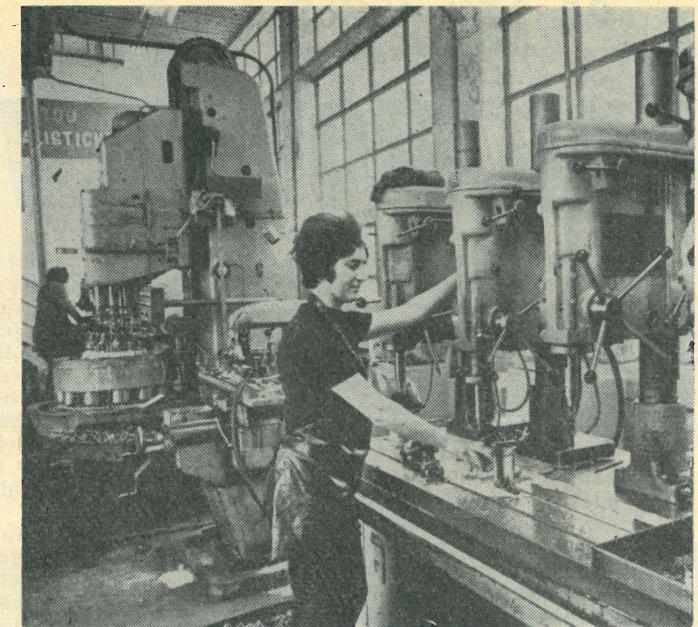
1972

Před televizními obrazovkami sledujeme zápolení nejlepších sportovců světa — účastníků XX. jubilejní olympiády, která se koná v Mnichově. Kolik miliónů fanoušků poslouchá rozhlasové vysílání? Na tuto otázku je těžko odpovědět. Abychom mohli mít orientační přehled o světovém zájmu o olympijské hry připomeňme, že jsou přenášeny do éteru více než 110 rozhlasovými společnostmi a více než 60 televizními stanicemi prostřednictvím 4 satelitů Země. Lze konstatovat, že soupeření nejlepších sportovců naší planety v soutěžení o 365 zlatých, stejný počet stříbrných a 382 bronzových medailí upoutává pozornost stamičónů obyvatel pěti světadílů.

Na Mnichov jsou dnes upřeny oči celého světa. Nejen kvůli sportu. Také kvůli dějinám tohoto města, jeho postavení v minulosti a současnosti Evropy. Přesně před 501 rokem se zde otevřely brány jedné z prvních universit našeho kontinentu... V 1919 roce němečtí vojáci a dělníci zde proklamovali Bavorskou republiku rad, zrušenou sotva po třech týdnech existence... Tady se také zrodily počátky nacistického hnutí. Z mnichovských hospod vyplynula hnědá vlna šumoviny. V září 1923 tři tisíce bojovníků s Hitlerem v čele vytáhlo od památkové radnice a Marienplatzu, aby převzalo moc... S Mnichovem je spjata ponurá zrada v roce 1938, následkem čeho Československo bylo prodáno Hitlerovi... Poblíž sídla olympiády jsou dvě malá

městečka: Murnau a Dachau. V prvním byl během II. světové války největší zajatecký tábor pro Poláky, v druhém koncentrační tábor, kterým prošlo více než 100 000 osob... Nyní v Mnichově, největším centru jižní části NSR, druhém největším městě po Hamburku, velkém průmyslovém, obchodním, dopravním a také vědeckém a kulturním středisku, působí mnoho revanšistických organizací. Působí zde „Svobodná Evropa“ a „Svoboda“. Bylo by špatné, kdybychom na to nepamatovali, když sedíme pohodlně v křesle, a sledujeme televizní přenosy.

Z jakými pocity se vrátí tisíce sportovců do svých vlastí z Mnichova? Podáří se organizátorem přenést do života myšlenky Pierre Coubertina, zakladatele novodobých her, který hlásal v osmdesátých letech minulého století olympijskou ideu a opíral se o představy mírového soužití národů, rovnosti lidí všech národností, ras, politických a náboženských přesvědčení? V pojetí Coubertina sport měl být činilem, který sjednotí mládež celého světa bez ohledu na zeměpisnou šířku bydliště. Hodi se snad, u příležitosti letošních her také připomenout minulost a přítomnost města, ve kterém se koná jubilejní olympiáda. Mohou nás vyrušit ze zamýšlení olympijské přenosy? Zde je na obrazovce stadion s obrovskou střechou z průhledných akrylových destiček, zavěšenou na 8 velkých stožárech; má téměř 75 tisíc čtverečních metrů. A tady je pět bazénů s umístěnými na dně televizními kamerami, které sledují závodníky. Zde je hala pro házenou, odbíjenou a jiné kolektivní hry. Cyklistický stadion s dráhou 285,5 m, olympijská vesnička, tiskové středisko... Faszinující jsou boje lehkoatletů, rohovníků, zápasníků, gymnastek. Souboje probíhají tak, jak to má na olympiadě být — pod heslem: at zvíťezí lepší!

Vo Veľkom Krtíši dali do prevádzky prvú časť nového závodu LIAZ na výrobu autosúčiastok pre nákladné autá Škoda 706-RT. Po dokončení závodu bude v ňom pracovať takmer 2000 zamestnancov.

Z ostatniej chwili:

**POLSKA ZDOBYŁA, 7 ZŁOTYCH,
5 SREBRNYCH I 9 BRĄZOWYCH
MEDALI OLIMPIJSKICH.**

Na zdjēiu: polscy piłkarze — zdobywcy złotego medalu w turnieju olimpijskim, w chwilę po uroczystym wręczeniu medali. A oto skład zwycięskiej drużyny:

Hubert Kostka, Zbigniew Gut, Lesław Ćmikiewicz, Jerzy Gorgoń, Zygmunt Ańczok, Zygfryd Szoltysik, Kazimierz Deyna (od 77 min. Ryszard Szymczak), Jerzy Kraska, Zygmunt Maszczyk, Włodzimierz Lubański i Robert Gadocha.

Królem strzelców w turnieju olimpijskim został reprezentant Polski KAZIMIERZ DEYNA, który w 7 spotkaniach uzyskał 9 bramek.

PERNŠTEJN

Žije na vrcholcích nejvyšších hor, na poušti i v džungli. Miliony let osmnácti tisíc druhů tohoto plze žije doslova na celé zeměkouli. Někdy bývá užitečný, někdy působí značně škody. V luxusních restauracích je podáván jako pochoutka, je předmětem vědeckých výzkumů a dokáže změnit v poušť tu nejkrásnější zahradu.

Hlemýžď, o němž hovoříme, lze nazvat fenoménem přírody. Nemá kostru, jeho tělo tvoří pouze svaly. Zdá se být slabým stvořením, ale druh Helix prominata, nazývaný jinak „pochoutka Bourbon“, unese náklad dvanáctkrát těžší než sám váží a dokáže vléci za sebou kámen dvacetkrát těžší než jeho tělo i s ulitou.

Je největším spáčem v přírodě. Spí celou zimu a v dalších ročních obdobích vždy, kdykoliv se vyskytne příležitost. Např. na slunci a když prší. Pouze výjimečně vyhládly hlemýžď žere v dešti. Celé týden může spát ve své ulitě, kterou si zalepí jemnou vrstvou slizu. Hlemýžď, žijící na poušti, dovedou prospat až čtyři roky.

Když se plazí po zemi, zdá se nám, že se vůbec nemusí namáhat. Jeho svaly se rytmicky vlní, pohybuje se kůrku po ochranném chodníku, který vypouští.

V Evropě se budí hlemýžď ze zimního spánku asi v polovici dubna. Vystrkuje z ulity svou malou hlavičku s dívma téměř dvoucentimetrovými anténkami, na nichž jsou umístěny jeho oči. Ačkoliv je hlemýžď krátkozraký, radí si velmi dobře; má totiž ještě dva menší „růžky“ — smyslové ústrojí hmatu, dokonale vyvinuté — jímž vyhledává potravu. Má také výborný čich. U hlemýžďů nelze odlišit samečka od samičky. Jsou totiž hermafroditní. Rozmnožují se z vajíček. Malí hlemýždi mají ulitky průsvitné a měkké. Ještě jedna zajímavost: ve Francii se ročně sní přes 250 milionů hlemýžďů. Dnes se o hlemýžďě zajímá moderní medicína. Šťav, jež vyměsují, se používá k provádění zvláštních analýz krve a moči, které umožňují rozpoznaní počátečního stadia rakoviny.

Janusz Przybysz

ROZLOUČENÍ

OOSBY: KROPÁČEK (K) V OKNĚ VLAKU, ŘEDITEĽ (Ř) NA NÁSTUPIŠTI.

Ř: — Tak jeďte, Kropáčku na tu poradu, a důstojně nás tam reprezentujte!

K: — Vynasnažím se!

Ř: — A rozhodně se v diskusi přihlašte o slovo!

K: — Rozhodně.

Ř: — Neberte si na to ubrousek!

K: — Nevezmu!

Ř: — Vyložte jim to po lopatě!

K: — Vyložím!

Ř: — Bud' — anebo!

K: — Anebo!

Ř: — Ať si to zapamatují!

K: — Zapamatují.

Ř: — Správně, musíme být tvrdí.

K: — Mne nezlamí.

Ř: — To jsem rád. Ale řekněte, nepotřebujete ještě něco? Nemáte nějaké pochybnosti?

K: — Pochybnosti nemám žádné.

Ř: — A nějaké otázky?

K: — Otázku bych měl. O čem má být ta porada?

(Přeložila Eva Rudnická)

**ŠNEČKU,
ŠNEČKU,
VÝSTRČ
RŮŽKY...**

Na východním okraji Českomoravské vrchoviny stojí na nevelkém zalesněném kopci hrad Pernštejn, o jehož původní stavbě je zmínka už v roce 1285. Zpočátku šlo o malý hrad s věží později zvanou Barborka, nádvorím a palácem s kaplí. Rozsáhlé přestavby začaly v patnáctém století. Byl rozšířen palác, postaven rytířský sál a další obytné budovy. V posoleném obranném systému byl nejúčinnější tzv. parkán před vstupní věžní branou, v jehož prvním poschodí byla řada osmi střílnových komor. Hrad Pernštejn má v hradní architektuře významné místo především pro svůj složitý stavební vývoj. Jeho hodnota je o to větší, že hrad zůstal zcela zachován. Mezi vzácné památky patří mramorové ostění oken a dveří od italských mistrů, dále pak krakorce nesoucí arkýře a ochozy. Štukové reliéfy v rytířském sále pocházejí z roku 1700, pěkné jsou nástěnné rokokové malby v ložnici a v čínském salónku. Nápisy a kresby v branném ochozu pocházejí z první poloviny šestnáctého století.

FRANTIŠEK RACHLÍK

POZDRAV PÁNBU, PANE RANDÁK

(Československý spisovatel)

Jeseň je již tady a já bych vás tedy rád upozornil na knížku Františka Rachlíka Pozdrav Pánbu, pane Randák, kterou jsem právě dočetl. Nežli vás seznámím s hlavním hrdinou knihy a s jeho osudy, dovolím si zacítovat úryvek z básně Svatopluka Čecha Povzbuzení:

Mně dosud k srdeci mluví v kole luk a polí tichá ves, ty střechy doškové a vížka nad topoly, v dálce les.

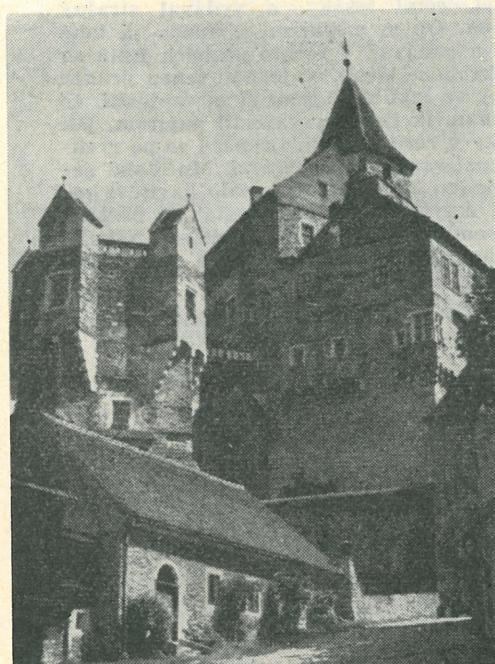
Toto čtyřverší jako by mluvil hrdina knihy krajana Randáka, který nade vše miluje přírodu, rodnu víska a dobře rozumí slovům nám tak drahým: „A to je ta krásná země...“

Autor líčí osud pana Randáka od jeho dětství v obci Lučen, jeho učení nejen u místního ševce, ale také u mistra přespolního, o postupu do hodnosti tovaryšské, o vandru, o ochotničení ve venkovské kapele, o přátelství s tulákem, o tom, jak se toulal i o mnoga a mnoga příhodách, po kterých se vraci zpět do rodné víska.

I když příběhy našeho hrdiny nejsou líčeny napínavě, dokází nás upoutat a hlavně pobavit. Podobně jak Hašek, vkládá Rachlík do humoristického děje rozmanitá ponaučení, týkající se lidských nectností i dobrosti srdce, a projevuje velikou shovívavost pro lidské slabosti, nikoli však pro lidské špatnosti. Tulák Tonda Randák je člověk poctivý, nekrade, pije totík z nedopatréní, nelze a k dévátinám se chová se švejkovskou nevšímavostí. Jako dvacetiletý tovaryš opustil svou rodnu ves, lákán voláním divočiny, a vrací se do ní jako sedmdesátičetý pořízek. Ubytuje se v boudě, kde se kdysi prodávala soďovka, a to je Diogenův sud tohoto lidového mudrce.

O tom, že autor o něm vypravuje s bodrým halasením a usměvavou srdečností, se přesvědčete sami.

S. Metelski

O PRVNÍCH TOULKÁCH A O TOM VOLÁNÍ DIVOČINY

Zivot šel dál — a taky řekněte, proč by se měl zastavovat — a já pořád se jen tak bezúčelně doma válel, pořád se nikam nehejbal a nic kloudnýho nezačinal k zajištění řákej tej ekzistence. A nemyslete si, že mě to netáhlo ven a že jsem byl spokojeněj. Navopak vím, že nikdáz jsem neměl větší touhu utýc pryč než tenkrát, dyž vlastně všichni na to doma čekali, až vytáhnu kočeně péru z baráku.

To se mně zmocňoval zas takověj nějaké neklid, jako tenkrát, dyž jsem šel dělat mrtvého u pana Glata na půdě. Doma mě nic netěšilo, bejval jsem mrzutej a netečnej, ať mě domlouvali po dobrém nebo mi nadávali.

Víte, holenkové, člověk mýho založení musí mít nějakou pevnou cíl a pořádek a pevný vedení, jinak začne myslit na všelijaký věci, a ponechá-li se sám sobě, pak ten neklid a to, jak říkám, to volání se už potom nedá tak lehce zakřiknout.

No, co vám mám povídат, zkrátka jsem jim vobčas zmizel, tak najednou z ničeho nic, jak mě to popadlo, a byl jsem v prachu.

Poprvé jsem z domova takhle uplách na čtrnáct dní a později dokonce jsem byl v tahu celý léto až do podzimu, takže všichni myslili, že už se nevrátím.

To jsem dyky šel, kam mě nohy nesly. Coural jsem se nejradsí po lesích, po loukách, kolem vody, a díval jsem se a poslouchal, jak se to všechno v té přírodě hemží, a to mě bavilo jako nic jiného. Spal jsem po stohách, v stodolách, v chlívkách, jak se dalo. Nikdáz jsem se ráno nestáral, kde se večer složím a co budu jist. To už jde tak s vám, ta bezstarostnost a bezpečí. Je to velký dar vod přírody, kterej mají snad jen zvířata a tuláci. — Nebe nad hlavou a kolem šířej svět.

Doma — kdepak doma, tam to na mne všechno padalo. A navopak venku ta vůle vod rána do božího večera! A všechno je vaše, všeude si dojdete, všechno si pořádně prohlídnete, máte času dost a dost, nikdo vás nehoní, nic nezměsňte, spíš můžete propásnout, protože venku je věcí, vod broučka, vod stébla trávy až po lesy a skály — ó je! A večer, dyž máte za sebou den a kraj a ležíte si před tím svým palácem, ať

už je to stoh nebo stará hlídací bouda, máte uspokojení, že ten den byl váš a že vám bude eště přidán k lepšímu celičce večeř.

Tulák? Nu dobrá. Ale jak mu sejte sladký toulání, dyž člověk má uděláno, dyž má za sebou kus hezký a dobrý práce...

Tehdáž jsem si našel na těch svých vejletech pěkný kutě ve starý hlídací boudě — bylo to u lesa — a tam jsem spával.

Víte, pozdějc, dyž jsem byl za lokaje u Aueršperkové, co si vzala knížete Vindiškréce, a spal jsem v zámku, na mou duši, nebylo mně tak dobré jako v tej boudě tam u lesa, třebas do ní zatejkalo.

To dyky, než jsem šel spát, dlouho jsem eště ležel na bříše s bradou v dlani a díval se, jak se to kolem pomalu všecko ukládá k spánku nebo probouzí na noc k životu.

Lidi se po klekání stahovali z polí, vesnice zapadaly a kraj poznenáhlou tichnul. A do prvního smrkáku se vobýejné vozvalo krátký, měkký zahvízdání drozda, kterej se potom rozzpíval a zpíval až do ouplnýho setmění. To si na to svoje produciovány dyky sed na ten nejvyšší strom u lesa, aby měl přehled a aby ho bylo slyšet co nejdál. Někdy mu z lesní tříny pomáhala linduška, a ta dyž měla náladu, tak vydřela zpívat dlouho do noci. — Pak se začali probouzet zajíci, protáhli se v kříži, a hop, hop, někam si hopsali na pastvu. Já se ani nehejbal, takže mi někdyž skákali ouplně před nosem.

Cím víc se šeřilo, tím bylo větší ticho a poklid. Za jasnejch nocí jsem taky zahlídl na pokraji lesa srnčí. Stála tiše, zvedala hlavu a rozhlížela se na všechny strany. To, potvůrka jisti, natahuje vzduch, a teprv dyž je jistá, že je všeude bezpečno, tak se rozbehne na pašu. Takhle v květnu jsem ji viděl kolikrát se srnčátky, víte, těmi, co mají ty bílé puntíčky po sobě a co vám pro tohle svý šikovný zbarvení na louce zmizí mezi kopretinami, že musíte hodně jít po nich včima, abyste je neztratili. Toť se ví, stará, jako jejich máma, pořád s tím svým větrníkem nabírá na všechny strany, estli někdej nečíhá nějaký nebezpečnost.

Taky tam přivandroval někdy, a to až ke mně, ježek, a jak jsem ležel, tak mě, nebojsa stará, vouchával, jako bych byl něco k žádalu. Já mu drobil kousky chleba a potom ke mně chodil jako na předplacedený večeře. Dokonce tam jednou připutovala ke mně na ty drobečky celá ježčí rodina.

Na tyhle hezký večery nikdáz v životě nezapomenu.

Víte, holenkové, že to nebyla tehdy jen boží příroda — ale mládí, holenkové, dyt mi bylo vosumnáct let...

A ty nádherný ranní rozbřesky — božíčku, to byla krása.

Víte, příkladně takový jitro na začátku června, kdy eště nemají ptáci odhnízděno, tak někdej u smíšeného lesa nebo v nějaký takový, jak říkají, remízce, v polích s trochou křovin, lísek, smrků, javorů nebo lípek — to je něco, panečku.

To eště do šera, víte, při tom prvním rozbřesku, kdy se teprv tuší, že se blíží den, začne kos s tou svojí flétnou. Ten, abych tak řek, budě den v přírodě. Nejprv si zapíská jenom takové krátké úryvek, jako dyž chce ladit, pak přidává a prodlužuje. Potom se k němu přidá tak nějakých sto, dvě stě kroků druhého kos, a i třetí, a pomalu štymujou, štymujou, až začnou. Ten první ukáže, co umí, ten druhý si to nenechá libit a vytáhne takovou dlouhou notu, aby ho přetrumfnul, ten třetí nechce zůstat za nimi, a už to, kluci umouněny, spouštěj na plno.

Jó, holenkové, to je muzička.

Za kosy se dá slyšet pěnkava. Vystrí zpod křídylek hlavičku, rozkoukne se, protřepe, a začne krátkou zvonivou písničku, až vám srdce poskočí radostí. Dyž už pomalu svítá, tak se ozve drozd, a zase si vzlítne na ten nejvyšší strom. Do toho začne uštěpačně sýkora volat „Pepíku, Pepíku, deš ven, deš ven“, a strnadi, a zas ta věčná linduška.

No a pak už to jde jedno za druhým, a to se vám pomalu do sebe všechno vplétá v muziku, že ani v neděli na kruchtě takovou nedokázou. Z křovin spustěj, hned jak se probudí, pěnice, a to víte, ty jsou, panečku, na zpívání majstři. A zvonci, a červenky, nu, kdeko. Do toho kříčí ty, co to tak neumějí, takoví chřástalové, ale to je jedno, anžto nakonec všechno zní jako jedna chvála Stvořitele.

Teprve pozdějc se ozvou z dědin kohouti, a to už se rozdení v naplně, probouzejí se vesnice a s nima i lidi. Zajíci, uondaný a lívý, jako vostatně všechno, co se dobře nacpe. Za světla už se tady vozevá křepelka, a to už přichází na pole lidi a začíná den.

Poklad v mohyle

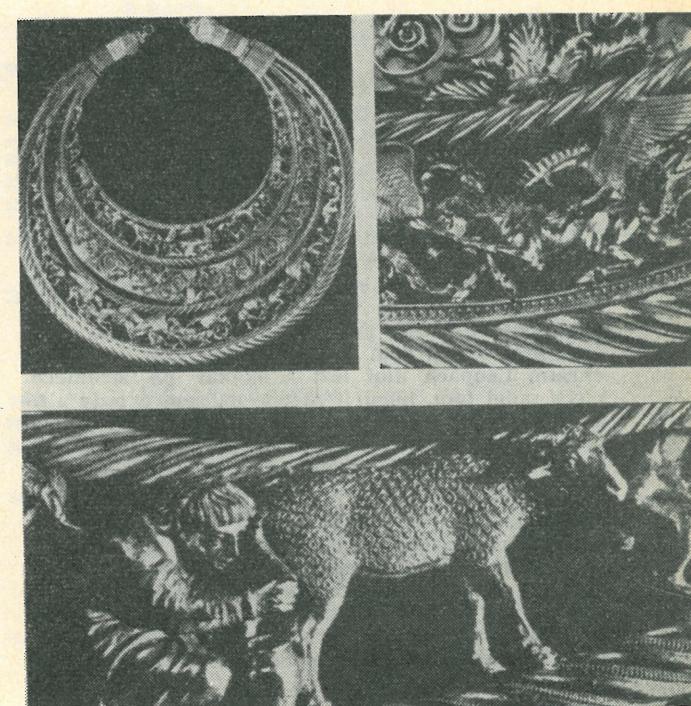
V polovině minulého roku se podařil expedici z Institutu archeologie při Ukrajinské akademii věd vedené Borisem Mozolevským unikátní nález. Při vykopávce starobylé skytské mohyly (nedalek Ordžonikidze v Dněpropetrovské oblasti), která pochází z doby 40 let př.n.l. a je známa pod názvem „Tolstého hrobka“, nebo také „Falčený hrob“, odhalili členové expedice hrobky skytského krále, jeho manželky a malého prince ve věku asi tří let. Společně s královskou rodinou byla v mohyle nalezena téla několika sloužících a šesti koní, obětovaných pravděpodobně při pohřebních obřadech.

Zároveň objevili archeologové v mohyle zlatý poklad a třebaže hrobka byla již ve starověku několikrát vypleněna, vědci předpokládají, že velká část původní

ho pokladu se zachovala. V ní je i meč ve zlaté pochvě, koruna královny, náramky, náušnice, malé nádoby a velké množství plaket a reliéfů, které byly zřejmě přišly na roucho nezletilého prince.

Skutečně nejnádhernější částí nálezu byl velký zlatý náhrdelník o průměru třiceti centimetrů vážící 1,15 kilogramu. Jde o mistrovskou práci neznámého řeckého zlatníka pocházejícího pravděpodobně z řeckých kolonií na severním pobřeží Černého moře. Náhrdelník, který sloužil jako znak moci panovníka, se skládal ze tří dílů. Na horním jsou vyobrazeny výjevy ze života skytských pastýřů, střední část má ornamentální ozdoby ptáků a květin a konečně dolní díl zobrazuje skutečná i bájná zvířata.

Všechna vyobrazení zvířat, lidí i bájných bytostí oplývají neobyčejnou životí. Horní díl náhrdelníku je zvláště hodnotný, protože nás seznámuje s denním životem Skytů. Zároveň zde vrcholí umělecká dokonalost v zobrazení zvířat a lidí.

— Otec, v zime pôjdem do lesa... stromy stínať, — rieko Ondro, keď odchývali s otcom pri poľnej robote. — Na jar prikúpime ešte jedného koňa a začneme poriadne gazdovať... — Neviem, syn môj, neviem... — pomaly prekladá otec v ústach chlieb. — Dlhý nás moria... exekútor môže prísť... — Exekútor? — vystrel sa a roztiahol ruky. — Nech sa opováži! Však mu je ukážem cestu zo dvora i bez vrátok!

— Za také veci sa trestá... Žalárovať sa môžu... — hovoril ďalej svojim tičím, akoby plačlivým hlasom otec.

— Nech...! Posedim a pustia... Len keď z maštale nič neodíde!

— Máš sílu, syn môj... Možno sa títo podarí. Len v tebe mám spoľahlivosť — vzduchol otec a postavil sa na nohy. Drobny oves začal padat pod ich kosami.

V zime sa naozaj Ondro Uhrín vybral za horárom, aby mu dal stromy stínať. Celý deň prečkal, kým sa ho rávratil z lesa, ibaže ten len pokrútil hlavou. Neberie chlapov a aj tých, čo má, musí prepustiť.

— A na píle, za vrchom, neviete...? — opýtal se Ondro.

Pred očami si už vykreslil dva pekné kone, zapriahnuté do voza a samého seba, ako sedí na rebrine, len tak ľahko opretý a pošibáva ich bičom. On, Ondro Uhrín sa len tak poľahky nedá!

— Možno tam ešte berú... na lúpanie... — pomaly cedil slová horár.

— Mohol by som u vás, na šope? — ukázal Ondro za seba. — Načo merať cestu domov a ráno na pilu...

— Prespi, keď máš vôľu! Sena je tam neúrekom. Viacej ako doma perin! — zasmial sa pod dlhé fúzy a prikáza horárke, aby dala i pred Ondra tanier so zemiakmi.

Ani na píle nepochodil. Neberú. Načo, keď drevo nikto nekupuje.

Ondro teda vykročil domov. Nie rovno cez vrch, ale naokolo. Chcel dlho kráčať, aby zabudol na druhého koňa, dobrý voz a gazdovanie na poliach, nie na záplatách ako doteraz.

Pred dedinou zahol ku krivej hruške. Pozeral na svoju tvár v zrkadle prameňa a potom prudko kľakol do svížnej trávy, tvár ponoril do vody a pil, pil, div sa nezadusil.

— I tak budem mať druhého koňa! — povedal si zanovite. — Do mesta pôjdem... bohavášo!

Rýchlo vykročil domov, lebo sa mu zdalo, že dva dni len tak naverímboha premeškať u horára a na pile.

Otec našiel sedet na kláte so zvesenou hlavou.

— Ked si odišiel, prišiel exekútor... Už nemáme ani jedného koňa, nie dvoch, ako si chcel...

V tú noc potom Ondro Uhrín, sám prešiel najčistejšie vrece na tanistru a naukladal do nej čo čistejšie košeľa a spodky. Ešte pred svitaním vykročil do mesta, aby sa tam dal najať u agenta, ktorý spisoval ľudí do Ameriky. Otcovi, keď stáli pred vrátkami v studenej noci prisľubil, že skôr sa nevráti, kým si nebudú môcť kúpiť štyri kone.

— Hneď od stanice sa dám na štvorku domov dovezť — povedal hlasno, akoby chcel vlastnou silou pohrozit robove v Amerike.

* * *

Prvý ho zbadal starý Hvizdoš. Bol v meste pri dcere, garáž si stavajú a čakal pred stanicou na autobus.

— Ondro Uhrín! — vykrikol. — Kde sa tu beries?

— Jé... Ondro Uhrín, — prikývol Amerikáneč a položil veľký kufor k pravej nohe. Mladý železníčiar, ktorý mu pomáhal niesť ďalšie dva, zastal v rozpakoch a nevedel, čo s nimi urobiť.

— Nepoznáš ma? Hvizdoš... Pri stredej studni bývame!

— Jes.. jes.. Hvizdoš... Voly ste mali. A teraz?

— Traktory!

— O... ty potom veľký gazda!

— Nie... družstvo!

Železníčiar položil kufre na chodník a vrátil sa na stanicu.

— Taxík tu je?

— Je! Ale načo ti, Ondro... — usmial sa Hvizdoš. — Autobus ide čo nevidieť. Odvezieme sa...

— Ja len na taxiku! I teba beriem...!

— A ty, v Amerike, čo robíš?

— Veľký boss, Hvizdoš... Ja veľký boss! — vypäli sa Ondro. — Veľkú farmu mám, traktory... všetko.

— Na zdravie! — zvolali dedovia, strnigli si pohárikmi a prevrácali ich do seba.

Sedeli v izbe za výcapom a všetky stoly spojili do jedného, ako pri svadbe. Tak to chcel Ondro Uhrín a vedúci pohostinstva sa nevzperal. Však mu zaplatil za celý večer v dolároch...

— Nezmenil sa... junáčisko! — ošívali sa už niektorí a potajomky odfahovali svoje poháriky, aby im vedúci nechal po čiarku. — Prvý bol, keď sme za dievkami chodili... — a prvý aj pri poháriku.

Toto stretnutie vymyslel Ondro, veľký boss. Pred ním len chodil po dedine, postával so starými kamarátkami, chodil a pozeral. Nakukol i do družstevného dvora, prešiel po maštaliach, rukami sa traktorov dotýkal a potom sa pomaly vracať do dediny. Cestu si nášiel i na malý cintorín.

— Tam ti otec ležia, — ukázal mu na trávu zarastený hrob hrobára a kráčal ďalej, aby Ondra nechal samého. Po-

— Loďou... Pomalšie ide, ale istejšie!

— Či sa ty, Ondro, bojiš?

— Nebojím! Možno pôjdem ešte i aeroplánom...

Krémár im doniesol páry. Jedli, spomírali, bezzubými ústami omieiali...

— Ondro, či pamätáš...? — postavil sa pri svojej stoličke tenký a vysoký Muľu. Vrtký bol vždy, ale najviac sa po doline preslávil ako spevák.

— Na čo, Muľu?

— Hééé... — zatiahol traslavým hlasom dedo. — Hééé, za našou stodolou studničkááá... Kde si si podela šatku Aničkááá...

— Kde si si podelááá... šatku Aničkááá... — zatiahli všetci.

— Hééé, u teba Šuhajko, v tvojej komore. Ked nás zobudili, červené zorečé...

Lojzo Motyčka, čo na jednu nohu krival, lebo mu ju ako diefaľu pristúpil vôle, prešiel popri stene k dverám.

— Maťko! — zavola na statného mládenca. — Dones mi harmoniku!

— Teraz?

— Ondrovi chcem... na aute prebehneš...

Ignác si potom remene preložil cez plescia a prstami pomaly prešiel po gombičkách. Harmonika spevavo zatiahla.

— Počúvaj, veľký boss! — zvolal Ignác bezzubými ústami. — Počúvaj...

Všetko stíchl. Dedovia sa zhrkli okolo Ignáca a Ondra. Kabát mal rozprutý a nohy rozložené naširoko pri stoličke.

Ignáčova harmonika stíchl, oči dedov vzplanuli vzrušením. Postupne sa jej hlas dvhal, smutno, pomaly... A starý Amerikáneč, Ondro Uhrín, veľký boss, počúval, ako sa k harmonike pomaly pripája Muľušov hlas:

— Dedinčka moja... malý ty chotár máš... malý ty chotár máš... Kedyže si syna... kedyže si syna... naveky privítas...

Harmonika fažko vzduchla a zmŕkla.

Starý Amerikáneč, Ondro Uhrín, veľký boss, spakruky si vytrel slzu z oka a chrapľavo povedal:

— Vyhral si, Ignác: Nepôjdem!

Už sa brieždilo, keď sa vracať s Hvizdošom do jeho domu.

— Hej, — naraz zastal naprostriedku cesty, keď už mali zahnúť k vrátkam z pekného drôtu. — Ja ti chceme niečo povedať...

— Ja som v Amerike... — začal Ondro hlasnejsie a oprel sa obidvoma rukama o Hvizdoša... — Ja som tam všetko predal... Aby som mohol prísť domov... Nič tam nemám... Nič! Ja nie som veľký boss s farmou... Ja som len na farme robil a... aby ste na mňa v dobre spomínil... Ja, Hvizdoš, zajtra sa pod vlak...

— Nesmieš, — naraz vytriedzel starý Hvizdoš. U nás ostaneš! Doma! Tu ti penziu...

— Za čo? Celý život som na iných robil... Za čo...

— Tu je Ondro, iný svet...

A Amerikáneč, Ondro Uhrín, ktorého volali veľký boss vykročil za ním k novému domu...

Ján Štiavnický

hrúzostrašná podívávaná! Mezi divokou zvěří se mu už ve velkém nedaří. Zvěř v přírodě dovede unikat nebezpečí a nezřídka i leopard hladoví. Ve svém rajonu má vždy několik stromů, „svých“ stromů, na kterých číhává na kořist. Není bez zajímavosti, že ani v nepřítomnosti leoparda na „jeho“ stromy nikdy neusedne jediný sup. Jako by měl vyvinutý smysl pro nevměšování. Leopard je noční zvíře. Jen ojediněle ho lze spatřit za dne. Během dne žije v norách nebo v nepřístupných skaliskách. Při velkém štěstí ho lze zahlédnout brzy ráno nebo v večeru, když se vyhřívá na slunci. Mnoho jsem četl o tom, jak leopard napadá člověka a jak nejeden cestovatel skončil bádání v nečekaném boji s leoparem, v jeho drápech a tesáčích. Za celou dobu svého pobytu v Etiopii jsem však neslyšel ani jednu, že by leopard člověka napadl.

Mezi Tendahem a Bati jsem zastavil na silnici v blízkosti akácie s hustým podrostem. Musel jsem. S toaletním papírem, bez pušky, bez pistole, utíkám kus od silnice do kroví. Objevil jsem vhodné místo, které slibovalo úlevu, když jsem zaslechl zasyčení. Ohlédl jsem se hbitě po zvuku. Strnul jsem. Kousek odc me, sotva deset metrů, leželo cosi ve stínu. Sykot vyznival výhružně. Chci udělat krok a vtom se přede mnou zdvihl statný krásný leopard. Vyměnil jsem se navzájem několik pohledů. Zvíře mě nespustilo z očí a jejich podivný lesk měl záblesk varování. I já se díval. A také jsem jen nestál se spuštěnými kalhotami. Nadával jsem, co jsem mohl. Měl jsem na sebe vztek. Konečně ho

vidím před sebou a puška nečinně leží sto metrů ode mne v autě. Pusou mi proběhl hanlivá slova. Leopard syčel, cemil tesáky, a vydával strašný chrchlavý zvuk. On se nepohnul z místa, já také ne. Já prskal a nadával. V těchto pozicích jsme na sebe oba překvapeně zírali. Najednou sebou prudec škubl, jako by se lekl. Ani jsem si neuvědomil, že jsem v ten okamžik bezdékou zaústil papírem, jak jsem ho vzteký v ruce zmáčkl. Leopard se po rychlém trhnutí opět zastavil a vyčkával. Mně také nezbývalo nic jiného. Pak ho to přestalo bavit, několikrát na mě zasykl, zachroptěl, ještě si pákrat zamrskal ocasem, otočil se a líně odcházel. Několikrát se za mnou ještě ze krví otočil a majestátně putoval dál. Ztratil se.

Z knihy Josefa Šebesty a Miroslava Hladkého „V zemi krále králů“, kterou vydalo nakladatelství PRACE.

S papírem proti leopardovi

Lapit leoparda patrí k nejobtížnejším loveckým zákonkům. Je chytrý, bystrý a dovede vyčíhnout nebezpečí. Mně se líbí nejvíce ze všech kočkovitých šelem, pretože jeho výraz může nahnat husí kůži. Jeho nejoblíbenější pochoutkou jsou pavíáni. Utíkají před leopardem na strom, ale tam se nezachrání. Leopard umí lézti a skákat po stromech, chytí opici tam, nebo ji zažene na zem a tady s ní skončuje. Tam, kde leopardy vyhubili pro jejich vzácnou kožešinu, porušili přírodní rovnováhu. Vzápětí se pavíáni rychle rozmnožovali a ničili úrodu.

Jestliže leopard žije v hustější obydlených krajinách, má největší zálust na vesnické psy. Přestože je schopen zabít i velká zvířata, obvykle se spoukou s živými tvory do velikosti našich srn. Neohrdá ani drůbeži a ptáky. Nezabijí jen z hladu. Je vrahem „z profesie“, pro vlastní potěšení. Dostane-li se mezi stádo ovcí nebo koz, zůstane po něm

ZÁZRIVÁ

Pohľad na Zázrivu; Dolu — fragment dreveného staviteľstva

Prednedávnom, v našom článku o Orave spomnuli sme aj Zázrivu. Dnes chceme o nej hovoriť pre jej zachovaly rýdzí folklór.

Zázrivá, to je nielen stred obce, ale aj desať osád roztratených po okolitých dolinách a grúnoch. Rozlohou a počtom obyvateľov patrí medzi najväčšie dolnooravské dediny. Lesy, lúky a pastviny od nepamäti, ale aj teraz, predurčujú obec na chov oviec a prácu s drevenom. V tejto činnosti má dedina bohaté tradície. Staré krásne zrubené drevené domy a cifrované štíty sú dodnes jej ozdobou. Zachovala sa tu výroba zvoncov a vyrezávanie rozličných ozdobných foriem na spracovanie syra. Ale návštěvníkov Zázrivej predovšetkým upúta jej poloha. Mohutné hory lemujú v patričnom odstupe obec a užívajú zázrivskú kotlinu. Z južnej a juhozápadnej strany sú to končiare Malej Fatri s Veľkým Rozsutcom, stohom a Osnicou, od východu mohutná široká Kubínska hoľa a zo severu v polkruhu uzaviera kotlinu Okruhlica, Paráč a Minčol. Zázriv-

ská kotlina, s najnižším bodom 680 m má bohatu členenosť povrchu.

V obci je chata, ktorú roku 1952 adaptovali z budovy patriacej starej píle. V čase adaptácie stála osamote pod obcou. Po búrlivom stavebnom rozvoji dediny je už dnes prakticky v obci obostavaná domami. Adaptáciou chaty sa začala história cestovného ruchu v Zázrivej. Terajší chatár, Eduard Šoška hovorí: V doterajšom rozvoji cestovného ruchu možno poklaňať za prelom rok 1964, keď chata v Zázrivej prevzal podnik Reštaurácie a jedálne v Dolnom Kubíne. Už r. 1966 v chate inštalovali ústredné kúrenie a o tri roky neskôr rozšírili počet posteli. Potom sme postavili dva na seba nadväzujúce lyžiarske vleky v teréne, ktoré vyhovujú aj náročným lyžiarom. Vleky sú blízko chaty, situované na severných trávnatých svahoch, a preto možno tu lyžovať aj pri minimálnej vrstve snehu.

Okolie Zázrivej ponúka veľa zaujímavých turistických túr. Vzrastajúcej návštěvnosti sme vyšli v ústrety a r. 1971 sme tu postavili päť zrubových chatiek, kúpalisko pre dospelých (20×20 m) a pre deti (10×10 m). Nevyužité priestory v chate sme upravili na „lodnú kajutu“ (20 miest).

V chate a v zruboch je spolu 121 postelí a v stravovacej časti 120 stoličiek.

V budúcnosti plánujú ešte zariadiť chatu novým štýlovým nábytkom, pri kúpalisku postaviť saunu pre návštěvníkov, zrekonštruovať starší dom na reštauráciu a pristaviť k nemu ubytovacie priestory. V doline rieky uvažujú postaviť autocamping. V Zázrivej vybudovali už veľa nových objektov, napr. zdravotné stredisko a školu, ktorú v súčasnosti rozširujú o novú budovu so 14 triedami a tecloviňou. Plánujú aj výstavbu kultúrneho domu a obchodného strediska.

V súčasnosti je o ubytovaní v Zázrivej taký veľký záujem, že keby akokoľvek rozširovali jej kapacitu, nebude to stačiť. Majú stálych hostí, ktorí sú spokojní s poskytovanými službami i s prostredím. Chata je ideálnym miestom na odpočinok, lebo leží mimo hlavného turistického ruchu. Pritom zas má výhodu, že je od centra Malej Fatri — Vŕátnej doliny vzdialená iba 16 km. V zime okrem Zázrivej možno sa lyžovať aj na náročných, dobre upravených terénoch v Malej Lučivnej (6 km) s pravidelným autobusovým spojením.

Zázrivá je v prekrásnom prírodnom prostredí so zaujímavým blízkym okolím. Keď budete na Slovensku odporúčame, aby ste túto peknú oblasť navštívili.

VIDIECKA ŽENA

*Z domu som si priniesla len zlato pieh,
i v očiach nebo zlatisté je.*

*Z nej chladom nikdy nezaveje,
z jamôčok v lícach vždy jej zurčí smiech.*

*Či v lete seno hrabe, obracia,
na dvore kála kláty dreva
alebo vyváža hnoj z chlieva,
duša v nej spieva pri práciach.*

*A keď sa večer domov navráti,
v sporáku ohník zapaluje.
A s mužom potme chvíľočku je,
a už mu život láskou pozláti.*

VILÉM ZÁVADA

rok udalosti

ZÁŘÍ — SEPTEMBER

- 1.IX.1939 — o 4. hod. 45. min. armáda hitlerovského Nemecka bez vypovedania vojny prepadla Poľsko. Začiatok druhej svetovej vojny,
- 1.IX.1882 — vznik I. proletariátu — prvej poľskej robotníckej strany,
- 1.IX.1932 — vojna medzi Kolumbiou a Peru o pohraničné oblasti v porieči Amazonky ukončená víťazstvom Kolumbie,
- 1.IX.1942 — bol utvorený III. ilegálny UV KSČ,
- 1.IX.1943 — 1. divízia pechoty T. Kościuszkou odišla z tábora v Sielcoch v ZSSR na front. Vzniká II. divízia pechoty J. Dąbrowského,
- 2.IX. — štátny sviatok Vietnamskej demokratickej republiky — 27. výročie jej vzniku.
- 2.IX.1872 — v Haagu sa konal posledný V. kongres I. Internacionálnej,
- 2.IX.1943 — zahynul Janek Krasicki, prvý predseda ZWM (nar. 18.IX.1919),
- 2.IX.1945 — Japonsko podpísalo akt o bezpodmienej kapitulácii. Koniec druhej svetovej vojny,
- 3.IX.1939 — v Poľsku výsiel dekret o otvorení Légie Čechov a Slovákov v Poľsku,
- 4.IX.1809 — narodil sa Juliusz Słowacki — veľký poľský dramatik a básnik obdobia romantizmu (um. 3.IV.1849),
- 4.IX.1907 — umrel Eduard Hagerup Grieg, nórsky romantický hudobný skladateľ a klavírny virtuóz (nar. 15.VI.1843),
- 4.IX.1971 — zasadnutie 11. pléna UV PZRS, ktoré rokovalo o smernicach na 6. zjazd a o zvolaní 6. zjazdu PZRS na 6. decembra 1971,
- 5.IX.1522 — Fernao de Magalhaes veliteľ španielskej expedičie (1519–1522), dokončil prvú plavbu okolo sveta,
- 5.IX.1817 — narodil sa Alexej Konstantinovič Tolstoj ruský spisovateľ a dramatik (um. 10.X.1875),
- 5.IX.1822 — narodil sa František Čermák, český maliar (um. 4.V.1884),
- 6.IX.1437 — bol v Prahe popravený Ján Rocháč z Dubé, významný husitský bojovník a jeho 60 spolubojovníkov,
- 6.IX.1944 — dekret PVNO o roľníckej reforme,
- 7.IX.1147 — suzalské knieža Jurij Dolgorukij založil Moskvu, hlavné mesto ZSSR,
- 7.IX. — 150. výročie vyhlásenia nezávislosti Brazílie,
- 8.IX. — Deň sovietskych tankistov,
- 8.IX.1943 — vyhlásenie kapitulácie Talianska (popísanej 3.IX.),
- 8.IX.1944 — začiatok bojov o Dukelský priesmyk,
- 9.IX.1944 — oslobodenie Bulharska Sovietskou armádou, vyhlásenie Kórejskej ľudovodemokratickej republiky,
- 9.IX.1944 — zahynul Marian Buczek, významný činiter KSP (nar. 26.IX.1896),
- 10.IX.1652 — narodil sa Ján Sládký-Kozina, vodca protifeudálneho povstania chodského ľudu (popravený 28.XI.1695),
- 10.IX.1887 — umrel v Chyžnom (okres Rožňava) Samo Tomášik, slovenský štúrovský básnik a spisovateľ autor hymnickej piesne, Hej, Slováci (nar. 8.II.1813),
- 11.IX.1877 — narodil sa Feliks Dzieržýnski, činiter poľského a ruského robotníckeho hnutia, popredný účastník Októbrovej revolúcie (um. 20.VII.1926),
- 11.IX.1887 — umrel Michal Mudroň, slovenský politik a národný buditeľ,
- 12.IX.1905 — výsobecný štrajk vo Varšave,
- 12.IX.1942 — začala sa hrdinska obrana mesta Stalingrad (Volgograd),
- 12.IX.1944 — bitka III. brigády AL pri Erwine v Radomských lesoch,
- 14.IX.1944 — oslobodenie Waršavy-Pragi sovietskymi a poľskými vojskami,
- 15.IX.1867 — narodil sa Peter Bezruč (vl. menom Vladimír Vašek), významný český básnik, bard sliezskeho ľudu (um. 7.II.1958),
- 16.IX.1862 — vo Varšave vznikol Technický inštitút — pravzor Polytechniky,
- 16.IX.1862 — v Revúcej bolo otvorené prvé slovenské gymnázium,
- 16.–19.IX.1944 — bitka AL v Suchedniowských lesoch,
- 17.IX.1832 — narodil sa Miroslav Tyrš, český vlastenec, zakladateľ telovýchovnej organizácie Sokol (um. 8.VIII.1884),
- 17.IX.1857 — narodil sa Konštantín E. Ciolkovskij, ruský vedec, priekopník medziplanetárnych letov (um. 19.IX.1935),
- 18.IX.1807 — narodil sa Karel Slavomil Amerling, český filozof a spisovateľ (um. 2.XI.1884),
- 18.IX.1931 — začiatok japonskej agresie v juhovýchodnej Číne, okupácia Mandžúrska a utvorenie tam 9.III.1932 podriadeného „štátu“ Mandžukuo na čele s býv. čínskym cisárom Pu I.,
- 19.IX.1802 — narodil sa Lajos Kossuth, uhorský štátnik, vodec národnoslobodzovacieho boja maďarského ľudu v rokoch 1848–1849 (um. 20.III.1894),
- 19.IX.1897 — umrel Kornel Ujejski, poľský básnik, autor vlasteneckých piesní o.i. známeho Chorálu (nar. 12.IX.1823),
- 20.IX.1902 — narodil sa Vladimír Clementis, slovenský publicista, politik, pracovník KSC (3.XII.1953),
- 20.IX.1912 — narodil sa v Smižanoch na Spiši kpt. Ján Nálepka, hrdina Sovietskeho zväzu, slovenský vlastenecký činiter a bojovník proti fašizmu (padol v bojoch o Ovrúč 16.XI.1943),
- 23.IX.1792 — narodil sa Václav Kliment Klicpera, český dramatik a spisovateľ (um. 15.III.1859),
- 24.IX.1821 — narodil sa Cyprian Kamil Norwid, významný poľský básnik, dramatik a prozaik, (um. 23.V.1883),
- 25.IX.1897 — narodil sa William Faulkner, americký spisovateľ, nositeľ Nobelovej ceny (um. 6.VII.1962),
- 26.IX.1932 — umrel Pierre Chrétien Degeyter, francúzsky hudobný skladateľ Internacionál (nar. 8.X.1848),
- 26.IX.1962 — bola vyhlásená Jemenská republika,
- 27.IX.1892 — otvorili Tretiakovskú galériu v Moskve,
- 28.IX.1864 — vznik I. Internacionál,
- 28.IX.1944 — vznik Zväzu boja mladých (ZWM),
- 29.IX.1792 — Národný konvent vyhlásil vo Francúzsku prvú republiku,
- 29.IX.1822 — narodil sa vo Veličnej Peter M. Bohuň, slovenský maliar a národný buditeľ stúrovského obdobia (um. 20.V.1879),
- 29.IX.1911–18.X.1912 — taliansko-turecká vojna (tripolišská), skončená mierom v Lozanne. Turecko sa zriecklo nadľády nad Tripolism a Kyrenakou, ktoré 4.XI.1911 anektovalo Taliansko a prinavrátilo im starorímske pomenovanie Libya, bitka AL pri Gruszke,
- 30.IX.1937 — protisanačný štrajk poľských učiteľov,
- 30.IX.1938 — v Mnichove podpisali dohodu o odstúpení československého pohraničného územia nemeckej ríši,
- 30.IX.1943 — 1. čsl. brigáda v ZSSR odišla na front,
- IX.1933 — tzv. revolta seržantov na Kubě pod vedením Batista namierená proti diktatúre prezidenta Machado, po ktorého zosadení Batista sa stal Šéfom generálneho štábu, a po ďalšom v pojedinci preverate, v januári roku 1934 sa stal diktátorom Kuby, v rokoch 1940–1944 prezidentom, štátny preverat v Indonézii, začiatok krvavého protikomunistického teroru,
- 30.IX.1955 — štátny preverat v Indonézii, začiatok krvavého protikomunistického teroru,

JAK SE KDYSI V KUCOVĚ ŽENILI

Kdysi, a dokonce ještě před poslední válkou, nebyla svatba pro kucovské Čechy ani jednoduchou, ani lehkou ani rychle vyřízenou záležitostí, jak je tomu dnes. Se svatbou byla spojena řada zvyků a jednání mezi oběma stranami podle zvláštního, ustáleného postupu.

Existovala určitá pravidla hry, můžeme-li to tak nazvat. Například, ne každý den byl vhodný k návštěvě vyvolené. Na námluvy se chodilo ve čtvrtek a v neděli odpoledne. Ovšem, mladí se mohli setkat v týdnu na humnach, popovídат si, postát. Ale když přišel hoch na návštěvu v sobotu, byl uvítán slovy: Přišel jsi mi snad pomáhat uklízet, nebo překážet?

Jak se mladý muž dovídal, zda je srdeči vyvolené dívky

světnice nepřekročí. Nápadník ví, že je odmítnut. Kdyby ho vyprovodila a chvíliku s ním postávala v síní, měl by naději. Kdyby s ním šla až k brance, byla by skoro ruka v rukávě. Ani by nemuseli mluvit o lásku. Slovo láska zde v Kucově má vlastní význam pouze náboženský. Běžně se o mladých říká, že se mají rádi. V tomto konkrétním případě bylo vše řečeno tím, že dívka chlapce nevyprovodila.

Jiná situace: na návštěvu přišli dva chasníci, a protože je opět čtvrtek nebo neděle, víme proč. Který z nich má větší šanci? Oba se snaží zústat jak nejdéle. Nakonec jeden musí odejít dřív. Jestliže s ním dívka vyjde a dlouho se nevrací, nemusí ten druhý vícekrát přicházet. Jestliže dívka zůstává sedět, když mlá-

ře sboru) a zde prohlásili, že se chtějí vzít. Ohlášky byly v kostele po tři nejbližší neděle. Říkávalo se, že mladí už trikrát spadli z kazatelny. Když si to náhodou jeden ze snoubenců rozmyslel, musel to oznámit na farním úřadě a zasnoubení bylo zrušeno. Samozřejmě, že taková událost byla velkou senzací. Nejčastější příčinou zrušení zasnoubení bývalo, že starým se moc hodilo pole, které měli dát a tak přesvědčili mladé, že se k sobě nehodí. Dívka, již takto bylo ublíženo, plakávala a zpívávala smutnou polskou písničku, jejíž slova si dobře pamatuji:

Ludzie mówią żem szczęśliwa
ja się z tego śmieję,
bo nie wiedzą że ja codzień
leż strumienie leje.

Plyną moje dnie za dniami,
lata za latami,
a ja szczęścia nie zaznala,
żal mi też za nimi.
W nieszczęściu się urodziłam
i w nieszczęściu zginę,
bom ja pewnie na świat
przyszła w nieszczęsną
godzinę.
Boże z nieba wysokiego skróć
to moje biedne życie,
oddaj temu co szczęśliwszy
niż ja na świecie.

Rekněme, že všechno šlo jak nejlépe. Připravovala se tedy svatba, vybírala se družbové a družičky. Podle místní pověry prý mladí lidé, kteří se měli rádi, nemohli jít spolu na svatbu za mládence a za družičku, protože by se jejich známost nešťastně skončila. Možná, že to nebyla jen pověra, ale také trochu obava, že po vypití alkoholu, a bez pití svatba nemohla být, se ledacos řekne a udělá, co se jinemu nemusí libit. Družbové a družičky zvali hosty na svatbu, doprovázeli nevěstu a ženicha do sboru a pomáhali obsluhovat při svatební hostině. Hostina bývala v domě nevěsty, ačkoliv se připoštěla výjimka, například když bylo málo místa.

O přípravách, svatbě a svatební hostině budu vyprávět příště.

Ben.

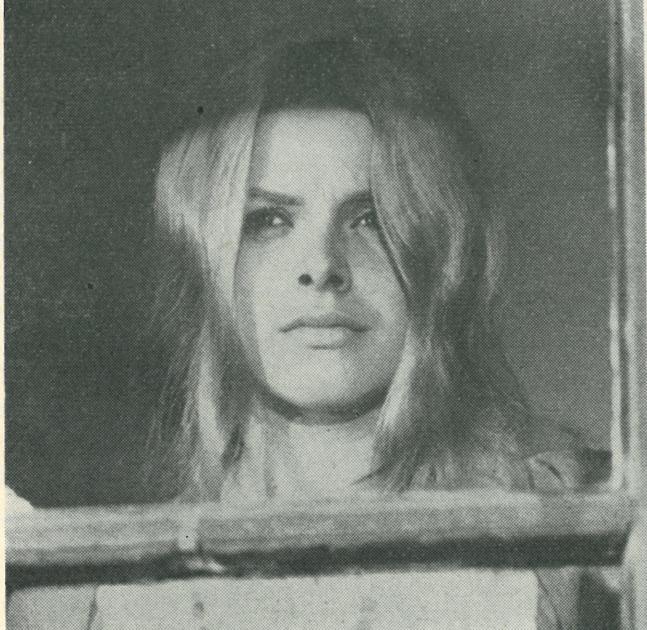
Hviezda sezóny 1971/1972, výborná filmová a divadelná herečka mladého pokolenia, Maja Komorowska, dostala tento rok v Lagove Zlaté hroznno za najlepšiu ženskú úlohu vo filme Krzysztofa Zanussiho Rodinný život

Grand Prix — Zlaté hroznno — pre najlepší polský film sezóny 1971/1972 dostala Perla v korunie Kazimierza Kutza. Tento film reprezentoval Po-

sko na tohoročnom filmovom festivali v Karlo-

vých Varoch. (Na našej snímke: Lucja Kowoli-

ková — hlavná hrdinka tohto filmu)

milý? Beze slov. Kucované jsou vůbec málomluvní a skoupí na slova zvláště když jde o důležitou věc. Ženy však, jako všude na světě, znají tisíce způsobů, jak dát znát o svých cítěch a záměrech. Vyličím jeden z kucovských způsobů:

Představte si vzorně uklizenou světnici, v níž sedí rodiče s dcerou a nápadník. Samozřejmě, že je čtvrtek nebo neděle navečer. Hovoří se o hospodářství, o úrodě, o místních událostech. Protože je čtvrtek nebo neděle, je domácím jasné, proč hoch přišel. Cas utíká, večeři nenabízejí (má to také určitý význam) a tak se návštěvník začíná loučit. Nejdříve s rodiči, potom s dcerou, na níž výmluvně hledí. Ale dívka ho nevyprovází do síně, ba ani práh

denec odchází, dává mu najevu, že jí na něm nezáleží.

Rekněme, že se již mladí mezi sebou sami dohodli (nebudeme zvědaví) a musí vše oznámit rodičům. Námluvy bývaly vždy ve čtvrtek. Slovo „námluvy“ v Kucově tak zdomácnělo, že místní Poláci říkají „smoviny“ místo „zareczyny“.

Námluvy bývaly jakousi předsvatební dohodou mezi rodiči — hlavně kolik a co kdo dá mladým do nové domácnosti. Zásnubní prstýnky nebyly v módě, jednalo se o pole, živý a mrtvý inventář. Vždy byli přítomní svědci. Ženich dával k dobru čtvrták.

Po námluvách mohli dát mladí na ohlášky. Oba dva šli v sobotu večer (aby je nikdo neviděl) na faru (do kancelá-

Povedzte v Bratislavě „polonistiku“ a hned sa vám ozve: Aha, to je Dr. Ivaničková, je tam od samého začiatku... A je to tak — keď sa pred pätnásťmi rokmi zakladal na katedre slovenčiny odbor polonistiky, akademik Dr. Andrej Mráz poveril mladú zahraničnú lektorku Dr. Halinu Janaszekovú-Ivaničkovú zostavením študijného plánu (dnes je to katedra slavistiky, kde popri polonistike možno študovať aj iné slovenské filologie). Odvtedy pracuje na katedre, prednáša polskú literatúru, píše knihy, skriptá, vychováva polonistov s osobitným perspektívnym zameraním. Pri priležitosti 15. výročia vzniku odboru polonistiky na Univerzite Komenského v Bratislavě sme ju poprosili o rozhovor.

**15 ROKOV POLONISTIKY
NA BRATISLAVSKÉJ
UNIVERZITE**

ZIVOT: Pani doktorka, začinali ste na základe nejaké tradice?

DR. H. IVANIČKOVÁ: Isteže — na základe tradície slovenskej vzájomnosti. Po prvej svetovej vojne prednášal na bratislavskej univerzite slovenské literatúry (prirodzene aj poľskú) univ. prof. F. Wollman. V rokoch 1928 až 1938 pôsobil tu na základe medzištátej dohody ako lektor poľského jazyka Dr. Władysław Bobek, ktorý sa veľmi zaslúžil o rozvíjanie poľsko-československých vzťahov a o výchovu dobrých prekladateľov. V rámci prehľadu slovenských literatúr skvelé prednášky o poľských romantikoch viedol vynikajúci znalec svetového romantizmu univ. prof. Dr. M. Pišút. A univ. prof. Dr. Ján Stánsilav zase z rámci prednášok živil a šíril ideu socialistickej vzájomnosti slovenských štátov. Ale aj tak to trvalo 40 rokov, kým prišlo k založeniu polonistiky ako odboru na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Po učebnej stránke sme začínali vlastne z ničoho. Nebolo skript, slovníkov, učebníc. Spoločne s doc. Dr. Buffom, ktorý prednáša poľskú gramatiku, sme zostavili poľsko-slovenský a slovensko-poľský vreckový slovník a roku 1968 sme vydali Učebnicu poľštiny pre samoukov. Okrem toho sme vypracovali ostatné podklady pre štúdium polonistiky.

ZIVOT: Aké predpoklady musí mať budúci poslucháč poľštiny?

DR. H. IVANIČKOVÁ: Netreba mať predbežnú jazykovú prípravu z poľštiny. Začína sa doslova od abecedy, no štátnice sa robia už v poľštiine. Poslucháčov však možno spočítať doslova na prstoch jednej ruky. Prijíma sa iba každé štyri roky, aj to len obmedzený počet. Momentálne beží druhý ročník so štvormi poslucháčmi. Je to málo, ale pravdepodobne sa berie ohľad na možnosti budúceho existenčného uplatnenia.

ZIVOT: Koľko polonistov ste už vychovali a ako sa uplatnili v praxi?

DR. H. IVANIČKOVÁ: Vyštudovalo ich okolo dvadsať, všetci našli veľmi dobrý spôsob uplatnenia. Prví absolventi prešli väčšinou na Slovenskú akadémiu vied, kde vedúci odboru polonistiky je tiež nás absolvent — Dr. Jozef Hvišč. Príznačnou črtou je, že viacerí naši absolventi sa uplatnili ako prekladatelia vedeckej literatúry najmä preto, že už počas štúdia boli orientovaní skôr na vedeckú, ako na beletristickej literatúre. Polonistické vzdelanie má význam aj preto, že v niektorých vedených disciplinach, najmä v sociológii, je Poľsko v popredí a je sociálny dopyt po prekladoch z tejto oblasti. Iní poslucháči pracujú ako redaktori v slovenských vydavateľstvách, v Matici slovenskej, v masovo-komunikačných prostriedkoch. Predneďávnom vyšiel veľmi náročný preklad Legowiczových Dejín filozofie, ktorý preložila na-

ša absolventka Anna Arsová, ktorá je zase autorka úspešnej práce o poľskom avangardistu Ol'ga Sroková pracuje na Jozefa Šafáriku v Novom Meste.

ZIVOT: Akým spôsobom sa uplatňujú s poľskou kultúrou?

DR. H. IVANIČKOVÁ: aby naši študenti mohli absolvovať v Poľsku, boli po prvý raz provádzaní na návštěvách každoročně na menu na jazykových kurzech, kde navštěvují divadlo nebo koncerty, kde se uplatňují s uměním a súčasným umením.

ZIVOT: Zapájate sa do činnosti?

DR. H. IVANIČKOVÁ: s poľskými poslucháčmi, ktorí sú súčasťou Krajčovičovej, Jelena Štránského, Svetoslava Srvátku sme založili Klub slovenskej kultúry pri Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Sme ho slávnostne vystupujeme v Cypriana Norwida, ktorého poslucháči poľštiny a slovenčiny, sociológovia a rok je vyhlásený.

Nedaleko križovatky dvoch veľkých medzinárodných ciest: trasy E-14, ktorá zo Štajnávie vede do Prahy a ďalej na juh a E-8, ktorá cez Poľsko spája Západ Východom, uprostred lesov, na priezemí medzi dvomi krištáľovo-zelenkavými jazerami nachádza sa čarovné reštauráciu stredisko — Lagów.

Vtedy mesto, dnes iba dedina — Lagów je známy vo svete svojimi pamiatkami medzinárodnej triedy: urbanistickým celkom zachovaným spred storočia, v ktorom sú zo 14. storočia (dnes hotel) vytickej rehole johanitov, mestské brány z 17. a 18. storočia i obranné mury, ktoré sú čestné miesto.

V tejto neobvykľej scenérii obohateného mifom pod zámockou skalou od štyroch strán sa koná jedno z najzaujímavejších kultúrnych podujatí v Poľsku: Lusat filmové leto, považované za neoficiálny festival poľských celovečerných filmov. Lagowa prichádzajú režiséri, herci, minári a filmoví pracovníci, aby v pojme ovzduší, ďaleko od veľkomestského ruchu, si pozrieť výsledky dosiahnutí poľskou kinematografiou za posledných rokov mesiacov a diskutovať o aj výsledkoch ich otázkach a problémoch.

Ako stretnúť sa s divákmami, pozorovať chacie o vypočuť si ich mienku. Lusat filmové leto trocha pripomína Filmový festival pracujúcich v Československu, ale ním aj je, iba v miniatúre; e organizované v meradle jedného voj-

fia, a aká by mala byť v najbližšej budúcnosti.

Tieto rozhovory mali miesto počas dvoch seminárov. Jedného, ktorý zorganizovala kinematografia pod názvom Poľský celovečerný film — tvár krajin, ľudí a doby a druhého, tradične pripravovaného novinárm, tentokrát pod názvom: Situácia vo filmové kritike. Novinári totiž boli tej mienky, že kritika je taká, aká je kinematografia a kinematografia zasa taká, aká je kritika. Oboch sa filmári a novinári zúčastnili gremiálne a činne, diskutovali v horúcej — doslovne a metaforicky — atmosfére, plnej polemickej zrážok. Vec totiž spočíva v tom, že jeden a druhý majú záujem o to, aby filmová produkcia lepšie plnila svoje ideologicke, kultúrne a zábavné funkcie.

To posledné nie vždy má miesto, o čom presvedčali filmy premietané tak v kine Švitez, ako aj v amfiteátri. Lebo tento rok premietali v Lagowe nielen filmy, ktoré za posledných dvanásť mesiacov prišli na plátna kin, ale aj tie, ktoré široká verejnosť uvidí v novej sezóne, ako aj nové a staršie televízne filmy medzi ktorými bol aj film odmenený Zlatou Prahou — Grand Prix pražského festivalu televíznych filmov: Cez desať mostov, natočený Ryszardom Berom. Premietali sa aj filmy natočené študentmi lodžskej filmovej školy, aby sa účastníci podujatia mohli prevedieť, akí majstri kamery zanedbano obhaciať tvorivé kruhy poľského kina.

Odmienu divákov Lubuskej zeme — Zlaté hrozno — dostal film Zbigniewa Kuźmińskiego Agent č. 1 venovaný Poliakovi, Jerzymu Szajnowiczowi-Ivanovovi, bojujúcemu s nacistami v Grécku, ktorý zahynul v januári roku 1943

ŠTVRTÉ ZLATÉ HROZNO

odsia nie celej krajiny. Mimo Lagowa reňajú filmy a konajú sa stretnutia medzi divákmami vo všetkých väčších mestach Lubuskej zeme, samozrejme aj v Zelenom Hore, jej hlavnom meste.

A týž Zelená Hora je jediným mestom Poľska, v ktorom ešte pretrvali tradičné stovania hrozná, preto aj všetky im udeľované filmom a autorm — Čestom Lubuskeho filmového leta, má námenovanie Zlaté hrozno. Odmena práva tak zvláštne porota, ako aj výčelového Zelenohorského vojvodstva, vyzývajú svoju mienku cestou elektronického hlasovania.

Tentotýž Lubuske filmové leto bolo imedne významným podujatím v životnej kinematografie. Nielen pre medzi filmami bolo niekoľko diel, ktoré zaslúžia mimoriadnu pozornosť. A elereto, že tento rok do Lagowa prišlo veľa realizátorov, hercov a filmových novinárov. Ale predovšetkým eto po prvýkrát za posledných niekoľkých boli tu veľmi význevo rozhozytom, aká je poľská kinematogra-

Tak teda program v Lagowe 1972 bol bohatý, podobne ako impozantný bol počet účastníkov, medzi ktorými bolo ešte pomerne málo hostov z cudziny, čo sa však má v najbližších rokoch zmeniť, najmä čo sa týka krajín susediacich s Poľskom. Osamotené voľkedy Zlaté hrozna, dnes majú už „konkurenčné“ odmeny. V Lagowe totiž, poľský klub filmových kritikov priznáva teraz svoju výročnú odmenu: Varšavskú sirénu (z domácich filmov dostal ju Tadeusz Konwicki za film Ako ďaleko odtiaľ, ako blízko, zo zahraničných — Brazílčan Glauber Rocha za Antonia das Mortes), Diskusné filmové kluby (Kazimierzovci ku filmu Perla v korune), Federácia študijných kín (Krzysztofovi Zanussimu za film Rodinný život) a študenti filmovej školy (Zdravé hrozno Henrykovi Klubovi za Slnko vychádzajúce raz na deň a Hnilé hrozno Andrzejovi J. Piotrowskému za Širokú cestu miláčik, ktorý uznali za najhorší film uplynulej sezóny). Oficiálna porota Lagowa '72 udelila svoju Grand Prix, samozrejme Zlaté hrozno, Kazimierzovi Kutzovi za Perlu v Korune,

s čím diváci nesúhlasili a svoje Zlaté hrozno priznali Zbigniewovi Kuźmińskemu za film Agent č. 1. V plebiscite troch časopisov diváci zvolili aj tri filmové hviezdy roku 1972. Sú to: Maja Komorowská — hlavná hrdinka dvoch filmov Zanussiho: Rodinný život a Za stenou, a Karol Strasburger — hrdina Agenta č. 1. Obaja si toto vyznamenanie plne zaslúžili.

Keby sme chceli jednou veta uzavrieť túto zprávu, museli by sme povedať, že napriek lepšej konjunktúre v kinematografii, Lagów '72 dokázal, že predsa len najzaujímavejšie boli poľské televízne filmy. Tie, ktoré niekedy vidíme na malej obrazovke.

Teresa Walasekova
Snímky: Film Polski a Jerzy Troszczyński

a súkrová Soňa Poliačková a zanietenéj a vlastnom divadle a Dr. I. Univerzite Pavla Preša v oblasti socioló-

dsia sa študenti zoznámia-

O usilujeme sa o to, aby počas jedného semestra a, ako tu tohto roku skončí z Krakova, no

eprič. Naši študenti často bezdevízovú vý-

u do Varšavy, kde kerte, výstavy, zoz- cík pamiatkami i so

pcháčov aj do verej-

Dávno, z iniciatívy na- povšetkým Marcella a Mariána ližok priateľov pol- lókej fakulte a Pol- trku a inaugurovali žnečerom na počesť Gujú sa v nôm nielen a lektorátov, teda ie národnopisu. Tento kej zjednotenej ro-

botníckej strany ako rok Władysława Brodnického. V rámci krúžku nacvičili študenti recitácie básni a pripravujú vecierok na pamäť Mórca Beňovského, ktorý v poľskej literatúre figuruje ako Poliak. Jeden z našich poslucháčov napísal o nôm štúdiu, ktorá dostala študentskú vedeckú cenu. Dalej majú

Anna Bluszczová študuje slovenčinu, ako jedna z ôsmich dievčat na Jagellonskej univerzite v Krakove. Tento rok o. i. absolvovala jarný semestier na Univerzite Komenského v Bratislavе. Hovorí výbornie po slovensky.

členovia Krúžku v pláne zorganizovali večer poľskej osvetenej poézie, a to pri sviečkach s dobovou hudbou Mateja Kamieńskiego, Slováka, ktorý žil v Poľsku a je prvým autorem vaudevillu v Poľsku.

ŽIVOT: Aký je význam polonistiky na Slovensku?

DR. H. IVANIČKOVÁ: Hoci je študentov i absolventov málo, predsa plná polonistika nielen pedagogické, ale aj dôležité vedecko-popularizačné úlohy. Sme členmi Medzinárodnej spoločnosti porovnávacej literatúry. Pri študijnom zameraní kladieme dôraz na sociológiu literatúry. Ako ukázal VI. svetový kongres porovnávacej literatúry v Bordeaux v roku 1970, je sociológia literatúry vývinový, progresívny vedecký smer.

Roku 1969 sme nadviazali kontakty so Štajnávou univerzitou v Kijeve a spolupracujeme intenzívne s poľskými kultúrnymi ustanoviznami: s Ústavom poľskej literatúry a Ústavom slovanských literatúr vo Varšave a s katedrou slovanských filológií v Krakove. Zúčastňujeme sa všetkých konferencií venovaných poľskej i slovenskej literatúre. V roku 1967 bola významná konferencia Slovenskej akadémie vied v Bratislavе a v roku 1970 obdobná konferencia v Krakove.

ŽIVOT: Na slovenskom trhu chýbajú Dejiny poľskej literatúry...

DR. H. IVANIČKOVÁ: Je to dokonca naša fakultná úloha, no zatiaľ iba v teórii. Slovenské pedagogické vydavateľstvo má v pláne vydať Dejiny poľskej literatúry, na ktorých máme spolupracovať. Chceme, aby obnovovali nielen jednotlivé historické obdobia a spisovateľov, ale aj kapitolky o stredných bodoch, vplyvoch a kontaktoch so Slovenskom. Bolo by už na čase, aby táto cenná príručka pre študentov i pre širšiu verejnosť čim skôr vyšla.

ŽIVOT: Vieme, že okrem prednášania na univerzite pracujete aj vedecky...

DR. H. IVANIČKOVÁ: Už roky spolupracujeme so slovenskými vydavateľstvami a napsali som viaceré doslovy vo forme štúdií k prekladom z poľskej krásnej literatúry, celý rad odborných článkov, prednášok a skript. Moju literárnu lásku je Karel Čapek — monografia o nôm mi vyšla v Poľsku. Z poľských spisovateľov uprednostňujem Stefana Žeromského. V rámci študijného zamerania na sociológiu literatúry vydala som — tiež v Poľsku — knihu o úlohe intelektuálov v Žeromského románoch pod názvom „Svet ako úloha pre intelektuálov“. Zo slovenskej literatúry pripravujem teraz štúdiu o V. Šikulovi, Smrekovi a ī.

Pripravila: Anna Miháliková

REDAKČNÝ VÝBOR KNIŽNEJ PUBLIKÁCIE

KŠcAS

Ako sme už informovali, v súvislosti s prípravami k vydaniu knižnej publikácie na 25. výročie vzniku a existencie Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, predsedníctvo ÚV KŠcAS zvolilo redakčný výbor. Členmi tohto výboru sú (uvádzame v abecednom poriadku):

AUGUSTÍN ANDRAŠÁK, FRANTIŠEK BEDNARČÍK, ALOJZ BIEL, AUGUSTÍN BRYJA, JOZEF BRYJA, ANDREJ GOMBOŠ, JOZEF GRIGLAK, VLADIMÍR HESS, ADAM CHALUPEC (VEDÚCI REDAKTOR), ALBIN CHOVANIEC, HELENA JERSAKOVÁ, MARIAN KAŠKIEWICZ, BRONISLAV KNAPČÍK, JÁN KOVALÍK, JÁN KRIŠTÍK, VALENT KRIŠTOFÉK, ANDREJ KUCEK, VÁCLAV LUŠTINSKÝ, JÁN MODLITORIS, FRANTIŠEK MOŠ, LÝDIA MŠALOVÁ, IGNÁC NIŽNÍK, JÁN NOVÁK, JOZEF PIEROG, EDMUND POSPÍŠIL, JÁN SPERNOGA, RUŽENA URBANOVÁ.

NOVÁ BELA

Pri príležitosti štátneho sviatku PER 22. júla zavítal do Novej Belej dýchový súbor z Veľkej Frankovej (ČSSR). Aby spestíval kultúrny program júlového sviatku, frankovskí hostia zahrali niekoľko rezkých pochodov a řudových piesni, potom si obzreli dedinu a odišli do Falšťina, Fridmana a Krempach. V nasledujúcich dňoch dychovka z Frankovej navštívila ešte Trubš, Vyšné Lapš, Nižné Lapš, Nedecu a 26. júla zavítala aj do Kacviny. V každej z týchto obci frankovčania zahrali a pobesedovali s našimi krajanmi. Musím pritom zdôrazniť, že ich hra mala skutočne majstrovské prevedenie.

Počas piatejskej besedy s

Kapitán volejbalového družstva LZZS Spiš z Krempach František Paciga s vyhraným pohárom.

členmi novobelskej dychovky a našimi krajanmi odznel návrh, aby nadviazať kultúrnu spoluprácu medzi Novou Belou a Veľkou Frankovou. Aj naša dychovka by chcela navštíviť Veľkú Frankovu a okolité dedinky na Slovensku a predviesť svoje umenie tamojším obyvateľom. Potrebujeme však k tomu súhlas nadriadených orgánov — preto sa obraciame na ÚV KŠcAS v Krakove, aby nám v tom pomohol. Ako vieme podobnú spoluprácu nadviazať už veľa polských dedín a mest ako napr. Katowice s Ostravou, Nowy Targ s Dolným Kubínom a pod.

František Bednarčík

30. júla t.r. konala sa v Novej Belej nezvyčajná udalosť — tento deň totiž dobrovoľný hasičský zbor v Novej Belej obdržal nový požiarický automobil a novú striekačku. Slávnosti sa zúčastnili: okresný veliteľ hasičských zborov, pluk. Stanisław Gałek, obvodný veliteľ HZ Jakub Paluch a Stanisław Markiewka, predsedu MNV z Novej Belej Silvester Moš a hasičské zbyry z Krempach, Duršťina, Fridmana, Nedecie, Kacviny, Vyšných lapš, Repíšk, Tribša, Lopusnej, Ostrowska, Waksunda a iných obci. Prišli aj požiarinci z Československa — zo Spišskej Staréj Vsi.

Veliteľ HZ v Novej Belej František Chalupka uvítal všetkých prítomných. Slávnosť začala prehliadkou čestnej roty, potom dychovka odohrala štátnu hymnu. Slova sa ujal tajomník novobelských požiarnikov Ján Frankovič, ktorý obširne porozprával o činnosti požiarneho zboru v Novej Belej a na záver podľačoval za pomoc Okresnému veliteľstvu požiarnikov v Novom Targu, ministerstvu vnútra za auto a redakciu Život, ktorá má tak isto veľký podiel na obdržaní tohto automobilu. Potom prehovoril okresný veliteľ pluk. Stanisław Gałek, ktorý podľačoval novobelským požiarnikom a mestným obyvateľom za veľkú obetavosť a vzorne dodržiavanie protipožiarých opatrení. Zdôraznil, že najlepšou obrazom pred požiarom je predovšetkým dodržiavanie týchto opatrení a opatrne zaobchádzanie s ohňom.

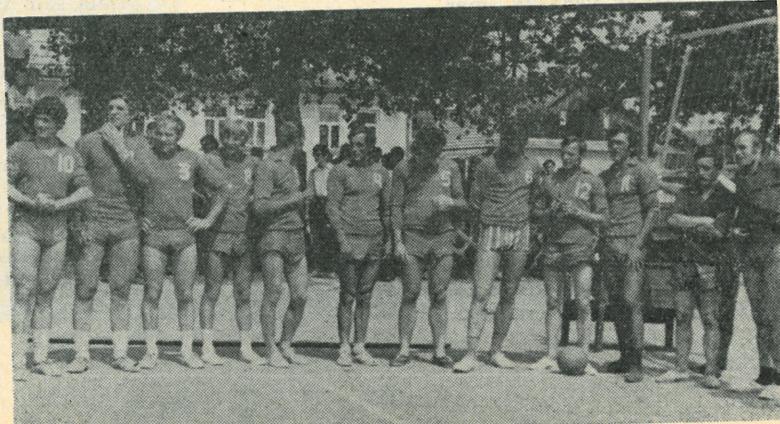
Slova sa ujal aj veliteľ požiarneho zboru zo Spišskej Staréj Vsi, ktorý podľačoval za pozvanie na slávnosť a odovzdal novobelským požiarnikom darček — peknú olejomáľbu „Slovensko“.

23. júla 1972 Krempachy boli dejiskom športových hier. Konal sa tam totiž volejbalový turnaj, usporiadany pri príležitosti štátneho sviatku PER. Organizátorom turnaja bolo volejbalové družstvo miestneho športového zväzu LZZS Spiš z Krempach. Zo siedmich pozvaných mužstiev turnaja sa zúčastnilo päť — Slavoj Spišská Bela (ČSSR), LZZS Jablonka, OHM Malbork, ZHP Pioruny a LZZS Spiš z Krempach, ktorí bojovali o putovný pohár darovaný našimi krajanmi Valentom Surmom a Jozefom Surmom. Vo finále sa stretli Slavoj Spišská Bela a domáci LZZS Spiš, ktorí po vynikajúcej a perfektnej hre zvíťazili v pomere 3:1. Cenná trofej — krásny pohár, ostala teda v Krempachoch.

Text a foto: F. J. Paciga

LZZS — KREM PACHY

Vítazné volejbalové družstvo LZZS Spiš z Krempach v plnej zostave: (zľava doprava): Jozef Kačmarčík (10), František Kačmarčík (1), Ján Kovalčík (3), František Tomáškovič (8), František Surma (7), kapitán František Paciga (4), Jozef Krištofek (5), Valent Griguš (6), Valent Zigmont (12), a Marek Paluch (11).

Na záver pluk. Gałek odvzdal najlepším hasičom z Krempach vyznamenania, po ktorom sa konalo slávnostné defile všetkých zúčastnených zborov cez dedinu. Slávnosť skončila řudovou veselicou. Všetci účastníci si nepochybne dlho zachovajú v pamäti túto milú udalosť.

František Bednarčík

DOLNÁ ZUBRICA

Už viac ako 100 rokov sa v Dolnej Zubrici rozpráva z pokolenia na pokolenie tátó povesť, ktorú dolu opisujem. Porozprával mi ju krajan Eugen Kott, ktorý ju zasa počul o svojej matke.

Nedaleko Dolnej Zubrice je pozemok, ktorý sa volá Brovar. Bol tak pomenovaný preto, že kedysi stala na ňom budova, v ktorej páliili pálenku pre oravských páнов. K pálenici patrilo 37 ha pôdy pomenovanej kúriou. Ešte aj dnes lúda v Zubrici hovoria: ide o raf na kúriu. Tento pozemok bol rozdelený na dve polovice; na jednej siali jačmeň a na druhej boli zemiaky, z ktorých páliili pálenku.

Pálenica bola vybudovaná vrah už pred 400 rokmi a podnes sa z nej zachovali tri domy. V jednom z nich bola škola, v ktorej sa vyučovalo najskôr po maďarsky, potom po slovensky a neskôr po poľsky. Teraz, vďaka řudovej vláde je v Zubrici pekná, moderná škola Tisícročia. V budovách po bývalej pálenici je dnes roľnícky klub, urbárska klobovňa a sklad miestneho roľníckeho krúžku. Je tam aj mlyn, veľmi starý, ktorý daľ využíval oravskí páni — je to snaď najstarší mlyn na Orave, má však 400 rokov. Je vo veľmi dobrom stave a aj dnes môžu byť používané na mletie obilia. Majiteľom tohto mlyna je náš krajan Karol Kulák. Dnes však už mlyn nemelie, lebo odkedy do Zubricie zaviedli elektrický prúd, každý rolník si kúpil elektrický mlynček a tak mlyn stojí nečinne. Mlynár má teraz inú prácu — každý deň odváža do zberne mlieko, ktoré gazdinky vynášajú na cestu.

Ale pokračujme ďalej o našej obci. Pred viac ako 150 rokmi naša obec bola veľmi řudnatá. Prišli však neúrodné roky. Sedem rokov stále pršalo a tak zemiakov bolo veľmi málo. Hovorí sa, že vtedy čo piatí lúda celý deň na poli vykopali, to jeden na večer domov doniesol. Tak teda na Hornej Orave bol veľký hlad. Lúda sa živili tak, že zbierači púpavu a iné rastlinky,

ktoré jedli s mliekom a hrstkou múky. Mali aj ťanové semená, lebo ťan je jedinou rastlinou, ktorej dážď neškodi. Na zimu si zase koriencu z týchto rastlín sušili a potom ich jedli aj so sečkou zo slamy. Zbierali aj všeljaké iné koriencu. Šťastie mali tí, ktorí mali mlieko, lebo ti hlad prečili.

Hlad neboli iba jediným nefastím, prišiel mor. Ľudia hromadne mreli a tak za tri roky v Zubrici ostala iba polovica obyvateľov. A až po troch rokoch hladu sa oravskí páni dozvedeli a veľkou hladou na Hornej Orave a prideľili pre našu obec jačmeň a žito, ktoré mal jednotlivým rodinám rozdelovať podľa potreby richtár. Avšak richtár si oblie ponechal, časť rozdal svojej rodine a ostatným občanom, keď chceli niečo dostat, museli ísť k nemu pracovať. Ako starší ľudia rozprávajú tento richtár mal dcéru Jozhanu, ktorá vraj veľmi mnoho jedla, ale aj ona zomrela, pravdepodobne následkom moru.

V tom čase žil v Dolnej Zubrici s rodinou istý Ján Bynka, ktorý sa rozhadol, že pôjde k richtárovi pracovať, aby sa mohol najeť. Chcela s ním ísť pracovať k richtárovi aj jeho manželka, ale richtár ju odmietol, keďže bola slabá od hladu. Bynka pracoval celý deň, lenže večer richtár povedal niekoľkým ľuďom o ī, aj jemu, aby len išli pekne domov, že jest nedostanú. Bynka richtára urazil a preto ho richtár odovzdal pandúrom na dereš. Bynkovi dereš nebol cudzí, lebo bol voľáky vojakom a tak už nejedno vydrial. Keď ho už vypalicovali, zamietol od bolesti, preto ho vyzlikli a zabali do plachty namočenej do octovej vody. Keď sa Bynka prebral k vedomiu, pocítil veľkú bolesť, vyskočil a rýchle utekal k rieke — čistá studená voda mu priniesla úľavu. Dlhú potom chorlavel a do smrti mu na tele ostali stopy po palieciach.

V tom čase žil v Zubrici istý občan, volali ho Caja alebo Karbory a to preto, že nevedel písat ani čítať a na paliči si vyzrezal znaky „karby“, ktoré len on vedel čítať. Tento človek určoval, ktorí ľudia majú ísť robíť na pánse, či to už na cestu do Boreva alebo do Oravského Podzámku. Každé ráno, len keď slnko vziaľo chodil po dedine, pričom občania mohli už čakáť pred svojimi domami, aby im láskave rozkazali, kde majú ísť do práce. Keď niektorý občan dal nájaivo svoj nesúhlas, čakal ho de-

redakcia
čitatelia
redakcia
čitatelia

reš. Tento Karbory mal vo zvyku chodiť po večeroch okolo domov, kde už ľudia sedeli po práci, a keď počul že sa niekto sťažoval na pánov, odovzdával tých ľudí pandúrom. Často sa stávalo, že aj falošne obžaloval ľudí.

V Dolnej Zubrici prvú cestu budovali pred 150 rokmi. Predtým, keď cesty nebolo, ľudia idúci do Jablonky mohli 19-krát prejsť aj s vozom cez vodu.

Po veľkom hladu a more, v Zubrici ostala iba desatina ľudí. Mnohé domy stáli prázne, ale po siedmich neúrodných rokoch zasa príšla doba úrodná, lenže polia nemal kto obrábať, preto z oravského pánstva poslali inžinierov, ktorí za lacné peniaze predávali opustené pozemky, keď niekto chcel, aj na splátky. Vtedy prestala fungovať aj pálenica lebo nemal kto obrábať tých 37 ha pôdy.

Obyvateľia Dolnej Zubrice boli vtedy rozdeľení na tri skupiny. V prvej boli tzv. „soltýšania“, ktorí mali zvláštne privilégium — neboli poddaní a ich synov nebrali za vojakov. Hranice soltýšstva sa tiahli od Trojčík dolu k Jablonke — tá Trojčík ešte aj dnes stojí. Druhá skupina to boli tzv. „ženania“ — čiže poddaní. Keď sa mládenci z tejto skupiny dozvedeli, že má byť verbovačka, utekali do soltýšstva alebo do zemianstva — to bola tretia skupina obyvateľov. Tam tito mládenci pracovali a pandúri nemali právo brať ich odiať k vojsku. Mnohé dievčatá zo zemianstva a soltýšstva, najmä tie nepekné, sa vtedy vydávali za poddaných mládencov, ktorí keď sa chceli zbaviť poddanstva, brali si tie škaredé dievčatá.

Prvým richtárom v Dolnej Zubrici bol nejaký Šiška, ktorý pochádzal z Lokce, zasa v Hornej Zubrici prvým richtárom bol Moniak. Zubricu založili v roku 1514 Thurzovci a v roku 1519 ju Anna Thurzová rozdelila na Dolnú a Hornú Zubricu. Väčšina dokumentov o Zubrici zhorela roku 1825 na Oravčanskej fare a vo Veľkej Vsi. Ďalšie dokumenty, najmä politického charakteru, sa potratili po vojne z kúrie Moniakovcov.

Ján Kovalík

KREM PACHY

Pozdĺž západných hraníc krempašského územia tiahne sa pásmo vápencových skál, ktoré vzniklo ešte v ľadovej dobe. Pásmo sa tiahne od tzv. Cisovej skaly až po Červenú skalu v dĺžke asi 4 kilometrov. Jedna z najväčších skál v tomto pásmi je Kramnica, ktorá vylúčená z turistiky, nakoľko tam vytvorili prírodnú rezerváciu. Okolo Kramnice tečie rieka Bialka, ktorá prechádza popod skalu a vychádza z tzv. Veľkého okna meniac smer z juhu na západ. Tento prelom Bialky pod Kramnicou patrí popri Pieninach vari k najkrajším mestam na Podhali.

Krásu tunajšej prírody láka mnohých turistov ako aj režisérov, ktorí sem nakrútili snímky pre film Smrtelný omyle. Súčasne sem nakrúcajú snímky pre poľský film Jánošík. Žiaľ, filmárov zaujíma iba Kramnica, hoci na okoli Krempach sa nachádza hodne rovnako pekných skál ako

napr. Lorensová skala alebo tzv. Gęśle, ktoré sú verným obrazom známej Maczugy Herkulesa z Ojcowia.

Text a foto F.J. Paciga

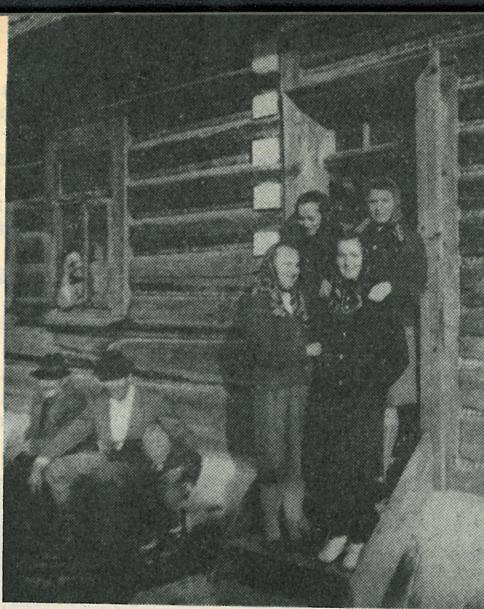
Krajan František Bednářík z Novej Belej nám naposledy nepisal príliš často, ale veľmi radi uverejňujeme snímky, ktoré nám poslal.

Na prvej snímke hore: Veselé krajančky z Falština.

Na snímke hore zprava: Krajan František Chalupka z Novej Belej (uprostred) v rozhovore s krajanmi z Falština. Samozrejme hovorili o otázkach Spoločnosti.

Na snímke dolu zľava: Dychovka miestnej skupiny Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Novej Belej, pod vedením krajana Emila Cervasa.

Na druhej snímke dolu: Na stavbe hospodarskej budovy u krajana Františka Bednáříka z Novej Belej.

VOL'BY V KSČaS

Ako sme už písali, na Orave a na Spiši pokračujú voľby v miestnych skupinách Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov. Po nich budú nasledovať voľby Obvodných výborov na Orave, Spiši a v Zelove. V dnešnom čísle pokračujeme v uverejňovaní zloženia novozvolených výborov.

CHÝZNÉ

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY KSČaS V CHÝZNOM

ANDREJ FULA — predsedá
JOZEF OMYLAK — podpredseda
JÁN TISONČÍK — tajomník
JÁN CAPEK — pokladník
MÁRIA SOBČÁKOVÁ — členka
JÁN KULASIAK — člen
LEŠEK KLIMA — člen
BRONISLAVA ADAMČÍKOVÁ — členka
JÁN LAČIÁK — člen

REVÍZNA KOMISIA:

ANNA PARDELOVÁ — predsedkyňa
FÉLIX MAREC — tajomník
JÁN GARBIAŽ — člen

DELEGAТИ NA OBVODNÚ SCHÓDZU:

ANDREJ FULA
JÁN CAPEK

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA:

JOZEF OMYLAK
JÁN KULASIAK

DOLNÁ ZUBRICA

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY KSČaS V DOLNEJ ZUBRICI

VENDELÍN BOSÁK — predsedá
ANDREJ MALÝSA — podpredseda
EUGÉN KOTT — tajomník
JOZEF GRUŽKA — pokladník
EMILIA MAJOVÁ — členka

DO REVÍZNEJ KOMISIE BOLI ZVOLENI:

JOANNA KULAVIAKOVÁ — predsedkyňa
VENDELÍN VENGRIN — tajomník
EMIL MASTELA — člen

ZA DELEGAŤOV NA OBVODNÚ SCHÓDZU BOLI ZVOLENI:

VENDELÍN BOSÁK
EUGÉN KOTT
ANDREJ MALÝSA
JÁN KOVALÍK

ZA DOPISOVATEĽA ŽIVOTA BOL ZVOLENÝ:

ANDREJ MALÝSA

VEL'KÁ LIPNICA- PRIVAROVKA

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY KSČaS V PRIVAROVKE:

ANTON SPERKA — predsedá
JÁN STYRCULA — podpredseda
FLORIAN KRAMÁR — tajomník
JÁN KUCEK — pokladník
EUGÉN BANDYK — člen
ANGELA GOMBARČÍKOVÁ — členka
JULIA SPERKOVÁ — členka
ANDREJ KUCEK — člen
EDUARD JAŠURA — člen

REVÍZNA KOMISIA:

EUGÉN PNIAČEK — predsedá
ANDREJ KARKOSKA — tajomník
AUGUSTÍN VENGRIN — člen

DELEGAТИ NA OBVODNÚ SCHÓDZU:

EUGÉN PNIAČEK
ANDREJ KUCEK
FRANTIŠEK JANOVIAK

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA:

JÁN KUCEK

ORAVKA

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY KSČaS V ORAVKE

PETER JURČÁK — predsedá
JOZEF OTREMBAIK — podpredseda
ANTON GROBARČÍK — tajomník
EUGÉN PALAČÍK — pokladník

REVÍZNA KOMISIA:

ALOJZ KVIATKOVSKÝ — predsedá
JÁN GRIGUŠ — tajomník
JOZEF JURČÁK — člen

DELEGAŤ NA OBVODNÚ SCHÓDZU:

JÁN DEDIČ

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA:

ANTON LAČIÁK

KÍCORY

DO VÝBORU MIESTNEJ SKUPINY V KÍCORCH BOLI ZVOLENI:

EUGÉN WOJCIAK — predsedá
ADAM WOJCIAK — podpredseda
MILAN WILK — tajomník
MÁRIA FIGOVÁ — pokladníčka
ANNA BIALONIOVÁ — členka

DO REVÍZNEJ KOMISIE BOLI ZVOLENI:

MÁRIA WILKOVÁ — predsedníčka
LUKÁS ANTALČÍK — tajomník
EUGÉN ANTALČÍK — člen

ZA DELEGAŤKU NA OBVODNÚ VOLEBNÚ SCHÓDZU KSČaS NA ORAVE BOLA ZVOLENÁ:

MÁRIA WILKOVÁ

ZA DOPISOVATEĽOV ŽIVOTA BOLI ZVOLENI:

MARTIN KARKOSKA
FRANTIŠEK JASICA

VEL'KÁ LIPNICA

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY VO VELKEJ LIPNICI:

JOZEF KARNAFEL — predsedá
JÁN BORÍS — podpredseda
EMILIA CHRUSTKOVÁ — tajomníčka
KAROL MICHALÁK — pokladník

REVÍZNA KOMISIA:

EMILIA MICHALÁKOVA — predsedkyňa
EMILIA JANIAKOVÁ — tajomníčka
LUKÁS KARNAFEL — člen

DELEGAŤ NA OBVODNÚ SCHÓDZU:

JOZEF KARNAFEL
JÁN BORÍS
KAROL MICHALÁK
KAROL PASTVA

DOPISOVATEĽ ŽIVOTA:

ANDREJ JAROVSKÝ

PODSRNIE

NOVOZVOLENÝ VÝBOR MIESTNEJ SKUPINY KSČaS V PODSRNI:

MÁRIA CHOVCOVÁ — predsedkyňa
JÁN KUŽEL — tajomník
STEFANIA CHOVCOVÁ — pokladníčka

REVÍZNA KOMISIA:

ALBÍN CHOVCANIEC — predsedá
EDUARD KAPUŠČAK — tajomník
JÁN NAVARA — člen

DELEGAŤKA NA OBVODNÚ SCHÓDZU:

MÁRIA CHOVCOVÁ

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA:

MÁRIA CHOVCOVÁ

Boli mnohé príčiny toho, že poľské poľnohospodárstvo ešte v nedávnej minulosti produkovalo oveľa menej z hektára ako napr. v Československu, Belgicku alebo v Nemecku. Avšak je faktom, že jednou zo základných príčin tohto stavu bola veľmi nízka úroveň poľnohospodárskej kultúry zapríčinená slabým zovšeobecňovaním poľnohospodárskych vedomostí.

V čase, keď naši južní susedia už r. 1938 dosahovali úrodu štyroch základných druhov obilia z hektára vo výške viac ako 23 q, naše poľnohospodárstvo dosahovalo výše 14 q. Už v tom čase niektorí naši susedia zaviedli predpisy, podľa ktorých podmienkou odovzdania synovi gazdovstva bolo najmenej základné poľnohospodárske vzdelanie tohto syna. U nás, v niektorých oblastiach krajiny otec zapisoval gazdovstvo prvorodenému synovi aj keď tento nemal žiadne potrebné vedomosti a dokonca ani záujem o prácu v poľnohospodárstve. Avšak tradície vždy boľi silnejšie, ako záujmy gazdovstva.

Ako to bolo s poľnohospodárskym vyučovaním v medzivojnovej období svedčia uvedené údaje. Vo vtedajších podmienkach okolo 110 000 gazdovstiev prechádzalo do vlastníctva nových majiteľov následkom nevyhnutnej výmeny pracovných síl v poľnohospodárstve. Keď si uvedomíme, že odborné poľnohospodárske vzdelanie mal by mať nielen gazda, ale aj jeho manželka, poľnohospodárske školy by malo ročne končiť najmenej 220 000 absolventov, mladých mužov a žien, ktorí rok-ročne zakladali gazdovstva a stavali sa samostatnými rolníkmi. Avšak podľa štatistických údajov v rôznych rokoch medzivojnovej obdobia končilo tieto školy priebežne 1 000 až 5 000 žiakov.

Je všeobecne známe, že mládež oveľa radšej ako jej rodičia, zavádzajú racionalnejsie metódy hospodárenia. Samozrejme Poľsko nebolo izolované. Boli tu správy o skúsenostiach iných krajín, na svoje gazdovstvá sa vracali

emigranti z Nemecka a z amerických baní. Najmä americké skúsenosti dokazovali, že školy nemusia byť nutne uzavreté, aby žiaci nadobudli základné poľnohospodárske vedomosti.

Takto medzi ľudovými činiteľmi a rôznymi pokrovkovými organizáciami vznikla myšlienka, aby organizovala poľnohospodárske súťaže. Táto myšlienka dozrela po dôkladnom oboznámení sa s pracovnými metodami amerických poľnohospodárských klubov, zoskupujúcich chlapcov a dievčatá. Rozhodli sa aj v Poľsku organizovať prvé poľnohospodárske súťaže pre mládež.

ska prípravka, ako forma masového vzdelávania mládeže a starších rolníkov sa stala jednou z formou prípravy na povolanie rolníka. Roku 1970 týmto školením bolo zahrnutých 500 000 osôb — mnohí z nich sa potom učili ďalej a získávali diplomy poľnohospodárskych technikov.

Vzniká otázka, či poľnohospodárska prípravka poskytuje dostatočné vedomosti pre ďalší rozvoj absolventov.

Samozrejme, to závisí od spôsobov, foriem a metód vzdelávania. Osobne sa domnievam, na základe mnohých rozhovorov s absolventmi poľno-

prejsť na tzv. poľnohospodárske učilištia podobne, ako sa školy kvalifikovaných robotníkov pre priemysel. Samozrejme tieto hľasy majú veľa pravdy. Avšak kádrové požiadavky poľnohospodárstva rastú rýchlosťou, ako možnosti organizovania odborných škôl pre rolníkov aj s internátmi, lebo inakšie si ani tieto školy nemožno predstaviť. V súčasnosti si takéto riešenie nemôžeme dovoliť.

Preto si aj musíme uvedomiť, že poľnohospodárske prípravky sú a ešte dlho budú formou vzdelávania mladých rolníkov, ktorí z rôznych príčin a dôvodov nemôžu si sadnúť do normálnej školskej lavice. Ostatne, kto spočíta, kolík mladí ľudia našli svoj životný štart práve cez tieto formy nadobúdania vedomostí a povolania kvalifikovaného rolníka. Na tomto mieste treba upozorniť, že aj také bohaté krajiny ako Amerika alebo Dánsko vzdelávajú svoju vidiecku mládež pre povolanie rolníka podobným spôsobom, aký doteraz existuje v Poľsku.

Samozrejme ani tie najlepšie programy a finančné prostriedky na poľnohospodárske školenie nedajú efekty, keď tu nebude záujem, invencie a chúť do učenia mládeže. Lebo veda poľnohospodárstvo sa stáva nielen výrobňom odvetví, ktoré je doceňované, čo nachádza svoj výraz v oficiálnych vystúpiach vedúcich osobnosti nášho politického a hospodárskeho života, ale ktoré má aj hmotnú podporu celej spoločnosti.

Nové ekonomicke podmienky a prostriedky, ktoré sú určené pre ďalší rozvoj poľnohospodárstva vytvárajú perspektív, že aj v tomto povolani možno najť spokojnosť a radosť zo života. Samozrejme s tou podmienkou, že sa na toto povolanie náležite pripravíme.

(pd)

POKROK NEEXISTUJE BEZ VEDOMOSTÍ

Už roku 1925 na zjazde ústredného Zväzu vidieckej mládeže schválili zvláštne uznesenie, ktoré odpôručalo mestonym organizáciám organizovať poľnohospodárske súťaže. Tieto súťaže zahrňovali: chov prasiat a hydiny, pestovanie kapust, uhoriek, maku a kvetin. Tieto súťaže priniesli mnohé kladné výsledky a presvedčili organizátorov, že súťažná práca má veľké osvetové a výchovné hodnoty. Týmto spôsobom sa roku 1927 zrodila myšlienka, aby organizovala osvetovú prácu, ktorú pomenovali „poľnohospodárskou prípravkou“. Už roku 1929 poľnohospodársku prípravku zorganizovali v 130 okresoch a zahrnula viac ako 10 000 účastníkov.

V týchto tradíciach sa pokračovalo aj v povojnových rokoch. Poľnohospodá-

řské súťaže pripravky, že pripravuje na samostatné vedenie gazdovstva s tou podmienkou, že samovzdelávanie a praktické kurzy na pokusných políčkach, musia sa brať vážne. V opačnom prípade mladí to považujú za „zbytočný robotu“.

Štátne podniky, ktoré nad týmto školením majú patronát musia si tiež viač všimnať prácu a styky s mládežou, ktorá končí školu.

Podstatným problémom je vybavenie účastníkov poľnohospodárskej prípravky učebnicami. Pociťuje sa nedostatok učebnic pre vyučovanie o mechanizácii poľnohospodárstva a o organizácii gazdovstiev, ako aj materialov z oblasti spoločensko-ekonomickej problematiky.

Casto možno počuť hľasy, že malo by sa upustiť od tejto formy školenia a

Z PROGRAMU OCHRANY ROSTLIN

Na základě programu ochrany rostlin byly v roce 1972 provedeny základy chemickými prostredky na více než patnácti milionech hektarů polí. Dodávky chemických prostredků (pesticidů) byly zajištěny jak z tuzemské výroby, tak i z importu, celkem v množství přes 60 000 tun. To pokrylo spotřebu zemědělství na úseku plánovaného hubení škodlivých činitelů.

Samozrejme, že nezáleží na množství chemických prostredků, ale na jejich jakosti. Rolníci si často stěžovali na některé druhy pesticidů, které byly málo účinné. Kromě toho různé druhy plevelů a nezá-

doucí vegetace se staly rezistentními.

Proto je dôležité, aby tyto prostredky byly používány pouze tehdy, když jsou opravdu potřebné. Bohužel, tuto zádušu málokdy dodržujeme.

Musíme si uvědomit, že nejdůležitější podmínkou úspěchu je provádět základ pouze tehdy, když škůdce (nebo nemoc) opravdu ohrožuje vegetaci rostlin a úrodu.

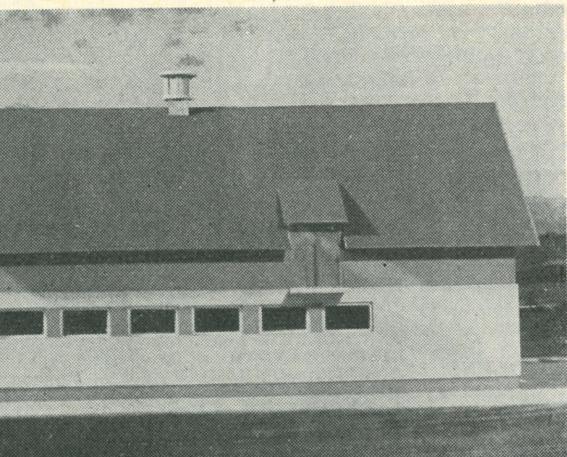
Proti plevelům bojujeme dnes novými chemickými preparáty — herbicidy — většinou ve směsích. Na základě výsledků vědeckých pokusů ustanoví a zkoušek prováděných v západních a severních vojvodstvích země zahájily chemické závody výrobu směsí herbicidů, jež jsou vhodné pro boj s plevelem v obili. Zvláště ozim a jarky bývají ztrátové v důsledku vegetace houzevnatého pýru. Herbicidní

směsi byly v roce 1972 použity zhruba na 150 000 hektarech polí a v budoucích letech se počítá s plochou přes 300 000 hektarů.

Použití herbicidních směsí zvyšuje úrodu pšenice a ječmene o 2–3 q z hektaru, v případě značného zaplevelení o 3–4 q z hektaru. Ale nejenom to. Kromě lepší úrody umožňuje strojní sklizeň, šetrí pracovní síly a snižuje zapevlení polí. Význam herbicidů je mnohem mnohem větší než ekonomický efekt úrody a lze ho jen stěží vypočítat.

Pamatujme, že při používání herbicidních směsí je jejich působení tím silnější, čím více jsou pole zaplevelena. Návod na použití obdržíte v oblastních zemědělských pokusných stanicích, nebo vás pojďte informovat místní agronomové.

(P)

Na našej snímke model maštale. Dokumentáciu na obytné a inventárne stavby i iné projekčné riešenia pre vidiecku výstavbu podhalanskej oblasti možno kúpiť vo Vojvodskej projekčnej kancelárii vidieckej zástavby v Krakove.

Snímka: D. Perun

Z KALENDÁRA NA – OKTÓBER – ŘÍJEN

Wažnou pracou v tom mesiaci je kopanie ziemniakov. Warto pamiętać przy tym, że najlepszą metodą przechowywania ziemniaków przeznaczonych na pasze jest ich zakiszenie po uprzednim uparowaniu. Ziemiaki zakiszone przechowują się bez strat. Ponadto przy takim jednorazowym uparowaniu uzyskuje się duże oszczędności opalu i czasu w porównaniu z każdorazowym ich parowaniem przed karmieniem. Sposoby zakiszania ziemniaków omówiliśmy wcześniejsiej. W październiku zakisza się też innymi pasze.

Rolníci, ktorí zamierzajú posadziť drzewka i krzewy ovocowe, majú pamätať, že práce týchto nie powinno si odkladať na pôlnu jesień.

W tym miesiącu dużo uwagi należy poświęcać sprawom hodowli. Pod koniec miesiąca kończy się wypas bydła na pastwiskach. Do zmiany systemu żywienia, zwierzęta należą przyzwyczajać stopniowo. Krowom pasanym jeszcze na pastwisku, trzeba zacząć dawać pasze suche i okopowe, aby stopniowo przejść z letniej paszy na zimową. W jesieni nie powinno się paść bydła na mokrych, nisko położonych pastwiskach.

Ważną jest też sprawą przygotowanie pomieszczeń inventarskich na okres zimy. Chodzi tu głównie o oczyszczenie i wybielenie obór; poprawienie urządzeń do wentylacji, usunięcie wszelkich szczezin powodujących przeciągi oraz oczyszczenie okien.

Higiena w pomieszczeniach, właściwa temperatura i wilgotność są tak samo ważne dla zwierząt jak racjonalne żywienie.

Pola nie obsiane powinny być na jesieni zaorané. Nie nalezy pola orać wtedy gdy ono jest zbyt mokre, bowiem róla wówczas zamazuje się i staje się mało przepuszczalna dla wody i powietrza.

Nawozy zielone na glebach ciężkich przyjoruje się w jesieni, natomiast na glebach lekkich można to zrobić i na wiosnę. Na glebach ciężkich, jesienią można też przyjorować nawozy fosforowe i potasowe.

Jedną z ważnych prac jesieniowych jest wywożka obornika, który można jeszcze przyjorować przed nadaniem zimy. Przy wywożeniu obornika na pole należy uważać aby nie stracił on swojej wartości. Najodpowiedniejsze do tych prac jest dzień pochmurny i bezwietrny, bowiem przy takiej pogodzie najmniejsze jest ulatnianie amoniaku. Obornik wydobywa się z przyzmy pionowej tzn. od góry do dna stosu. Następuje wtedy przemieszczenie obornika mniejszej dojrzałego z bardziej przefermentowanym. Natychmiast po wywożeniu i roztrząsnieniu obornik powinien być przyjorany.

Pozostawienie obornika w kupkach, czy rozrzucenie na powierzchni roli, nawet przez krótki czas powoduje ogromne straty – wiatr wywiewa amoniak, deszcze wyplukują rozpuszczalne składniki. Jak duże są te straty, mówi zamieszczona tablica. Na polu wywozi się więc tylko tyle obornika, ile można w ciągu jednego dnia rozrzuścić i przyjorzyć. Roztrząsanie obornika musi być równomierne i dokładne. Błędem jest zostawienie dużych, nie rozbitych brył. Czynność tę wykonują szybko i dokładnie rozstrząsacze mechaniczne. Obornika nie nale-

zy przyjorować za głęboko, bowiem wówczas torfieje i nie jest wykorzystany przez rośliny. Na glebach ciężkich przyjorujemy obornik płyciej – na głębokość 10 – 15 cm.

Niekorzystnie na rozkład obornika wpływa również zbyt duża wilgotność roli, zwłaszcza gdy dotyczy to gleb ciężkich. Niedopuszczalne jest przyjorowanie nawozu wtedy gdy ziemia jest nadmiernie wilgotna i zamazuje się w czasie orki. Na glebach leżajszych obornik przyjoruje się głębiej – na około 20 cm.

Niektoří rolnici pozostavují oborník, vywiezione zimou i rozrzucony na poli, nieprzeorany až do wiosny. Ma to wprawdzie korzystne znaczenie dla zatrzymania wody w glebie, poprawy struktury gleby i działania drobnoustrojów, lecz wiąże się również z dużymi stratami azotu. Lepiej jest zatem oborník, nie tylko jesienią, ale i zimą, przyjorować natychmiast po wywiezieniu. Jako materiał okrywowy wskazane jest stosować oborník jedynie na ląkach, pastwiskach i przy uprawie niektórych roślin wieloletnich np. truskawek. Jak wynika z przeprowadzonych doświadczeń, wykorzystanie obornika w zależności od czasu przyjorowania przedstawia się następująco:

O b o r n i k	Działanie obornika w %
Natychmiast przyjorany	100
Przyjorany po 6 godz.	90
Przyjorany po 24 godz.	71
Przyjorany po 4 dniach	58
	100
	79
	73
	57

trenčín

72

Tam, kde pred mnohými storočiami bolo mohutné sídlo pána Váhu a Tatier, Matúša Cáka, v auguste t.r. už desiaty raz sa konala rozsahom a úrovňou veľkolepá prhliadka módy. Zúčastnil sa jej celý komplex textilného priemyslu na Slovensku, v ktorom pracuje vyše šesťdesiat tisíc zamestnancov. Modely, ktoré prinášame za bratislavským magazínom Móda, vyrobili OZ Trenčín a n.p. Makytá, Púchov. Sú to:

— vychádzkové šaty „Eva“ zo stopercentnej vlny v krásnej hnedobéžovej farbe s výrazným dezénom. Sukňa je dookola poskladaná do zahľadených záhybov, živôtik mierne tvarovaný a priečrnik prezdobený malým šálom v golierom, ktorý prechádza v dlhú viazačku.

— Aktuálny v súčasnej módre a vhodný na vychádzky pánsky kombinovaný oblek blejzrového typu má dvojradové sako s dvoma razporkami na chrbte. Nohavice sú rozšírené, s manžetou.

la anketu medzi 4000 lekárov na tému, prečo ženy žijú dlhšie ako muži. Odpovedajúc na túto anketu 2% lekárov konštatovalo, že preto, lebo ženy sa o seba lepšie starajú; 4% pripisujú ich dlhý život „lepším“ hormónom; 25% bolo tej mienky, že ženy sú odolnejšie proti chorobám ohrozujúcim život; 29% konštatovalo, že ženy sú jednoducho od prirody zdravšie. Najviac, lebo až 31% lekárov tvrdilo, že ženy sú odolnejšie proti stresom všetkého druhu. Všetci súhlasili s tým, že ženy lepšie poslúchajú rady lekárov, ako aj majú väčšie znalosti v oblasti hygieny.

dispozíciu 225 kuchárov z 22 krajin. Objednal už 800 000 vajíčok, 380 000 kg mäsa, 630 000 litrov najrôznejších nápojov. Tri kuchyne, v ktorých sa budú pripravovať jedlá, zaoberejú 2 500 m². Tak teda dobrú chut!

PROBLÉMY ŠVÉDSKÝCH „KOWALSKÝCH“

Ve Švédsku je 380 000 Anderssonů, 364 000 Johanssonů a 330 000 Karlssonů. Téměř 1/8 obyvatel země se nazývá jedním z těchto tří příjmení. Lze si představit, jaké jsou s tím problémy. V telefonních seznamech je uváděno zaměstnání, ale i tak se jména, příjmení a zaměstnání stokrát opakují. Proto vláda vydala zvláštní příručku informující o změně příjmení. Obsahuje kolem 50 000 návrhů. Ročně zhruba 2300 rodin mění své příjmení na méně populární.

Zena môže byť krásna, keď má 20 rokov, čaravná keď má 40 rokov a pôvabná do konca života. Iba móda rýchlo starne.

Coco Chanelová

Dva elegantné a praktické komplety pre budúce mamičky: Biela blúzka košeľového strihu s farebnými pásikmi, dlhé rukávy ukončené manžetami. K tomu šatová sukňa s módnym výstrihom, zapínaná na zip, ale môže byť zapínaná aj na gombíky, dolu veľmi dobre vkomponované vrecká. Farba sukne je zladená s farebnými pásikmi na blúzke. Najvhodnejšie sú pastelové farby. Celok skutočne veľmi pekný a neskôr ho možno ľahko zmeniť.

Druhý model: voľná, hodvábna, saténová alebo iná predĺžená blúzka so zaujímavo riešeným výstrihom, rukávy sú dlhé, s manžetami. K tomu dolu rozšírené nohavice farebne o odtieň tmavšie ako blúzka. Samozrejme k tejto blúzke sa hodí aj sukňa. Na našom obrázku blúzka a sukňa sú modré, lišia sa iba odtieňom. Bodky sú biele.

JEDNA DRUHEJ RIEKLA...

PRIRODZENÉ MASKY

Rady sa pekne obliekame, aby sme sa páčili. Ale dojem aj z najkrajších šiat pokazi neupravená, zanedbaná tvár. Tvár treba ošetrovať: ak cheme, aby zostala svieža a hladká, potrebuje výživné látky, práve tak ako celý organizmus.

O chemicky pripravených kozmetických prostriedkoch sa ešte ani len nechyrovalo, keď ženy už zistili prirodzené spôsoby na zachovanie krásy. A zaujímavé je, že dnes, keď je skutočne bohatý výber v rôznych kozmetických prípravkoch, dermatológovia opäť odporúčajú masky, bohaté na vitamíny, ktoré si možno pripraviť aj doma. Príprava týchto masiek nezaberie veľa času a stačí, keď ich použijeme raz do týždňa.

NA MASTNÚ PLET

Uhorková maska: Surovú uhorku nakrájame na kolieska a necháme asi hodinu postáť. Vytláčenú šťavu z uhoriek precedíme cez čistý plátenný ručník a primiešame trochu surového mlieka. Vatou naniesieme na tvár. Po dvadsaťtich minútach tvár vyutierame do sucha, ale uhorkovú šťavu nezmývame.

Aj z rajčín si môžeme pripraviť skrášľovací prostriedok. K šťave z čerstvých rajčín pridáme ušľahaný vaječný bielok a niekoľko kvapiek citrónovej šťavy. Masu natrieme na tvár a krk, necháme pôsobiť dvadsať minút, potom vlažnou vodou spláchneme.

Maska z droždia by mali používať predovšetkým ženy s veľmi mastnou, nečistou po-

kožou. Z 20 gramov čerstvého droždia a trošku mlieka pripravíme jemnú kašu, ktorú štetcom natrieme na mastné, prípadne vyrážkové časti tváre. Masku rýchlo schnie, ale odstráime ju až o 15–20 miňut.

NA SUCHÚ PLET

Mrkvu — podľa možnosti mladú a čerstvú — nastrúham a nanesieme na tvár. Ososebitne priznivo pôsobí na nečistú, vyrážkovú tvár.

Aj z ovesných vločiek si možno pripraviť účinnú masku. Do troch lyžičiek mlieka primiešame jednu kávovú lyžičku jemne zomletých ovesných vločiek. Kašu necháme na tvári 20–30 minút, potom opláchneme vlažnou vodou.

Medorú — polievkovú lyžicu teplého medu rozmiestíme s tromi lyžičkami mlieka, nanesieme na tvár a necháme 20 minút, potom opláchneme vlažnou vodou.

Tvarohová maska — polievkovú lyžicu tvarohu rozmiestíme s mliekom na jemnú kašu a pridáme kávovú lyžičku medu. Touto maskou výnimočne potrieme aj viečka. Po dvanásťtich minútach odstráime.

★

Dôležité je, aby sme si pred každou maskou najprv dôkladne očistili tvár a osušili. Keď si tvár natrieme, svaly majú byť uvoľnené, najlepšie je ľahkú si v úplnom pokoju. Na viečka si dáme vatičku naločenú do harmančekového odvaru alebo bôrovej vody.

Keď sme masku zmyli a tvár si osušíme, nanesme na ňu tenkú vrstvu výživného krému. Nemali by sme zabúdať na to, že pokožka na krku je takisto citlivá ako na tvári, pritom ju často umývame mydlom, čo znamená, že sa ľahko vysušuje a vráskavie. Preto je treba venovať rovnakú pozornosť ako tvári.

NEJDŘÍV STÁRNE KRK

— říká Lilo Auredenová, autorka známé kosmetického príručky Buť vždy krásná. Proto doporučuje:

- a) chodiť se zdviženou hlavou,
- b) spát na jednom malém polštáriku,
- c) pravidelné obklady na krk z vody s príďavkem soli,
- d) vklepávať do pokožky krku výživný krém.

Krom toho doporučuje následujúci cvičenie:

— Stoj spätný, ruce opremie na bocích, hlavou energický záklon a hluboký predklon. Opakovat desetkrát.

— Kroužime hlavou desetkrát vpravo a desetkrát vľavo.

MUŽI ŽIJÚ KRATŠIE

Výskumy dokázali, že za posledných tridsať rokov sa priemerny vek žien zvýšil o 12,5 roka, zatiaľ čo muži žijú dlhšie iba o 8 rokov.

Jedna veľká americká továreň na výrobu liekov rozpísala-

1,8 kg ČIERNEHO KORENIA

Berie me 1 260 kg baranieho mäsa, 7 kg cesnakovej soli, 1,8 kg čierneho korenia, 36 lit. oleja a 360 l šťavy z mäty. Vy by ste asi nevedeli, čo s týmto máte urobiť, ale pre pána Hansa-J. Goresa, šéfa olympijskej kuchyne v Mnichove, to jednoducho znamená „baranie kotlety v mäťovej šťave“, čiže jeden z chodov, ktoré 31. augusta tohto roku ponúkne 3 600 spomedzi 12 000 svojich hostov. Ten istý deň pre ostatných pripraví pečenú morku a teľacie rezne. Jeho hostia prídu do Mnichova zo 125 krajín. Pán Hans J. Gores bude mať k svojej

SYPKÁ RYŽA

Tu je niekoľko rád našich čítateľiek:

Rýžu dobre vypláchneme studenou vodou, dôkladne vymiešame s lyžicou oleja, dám ju do nádrže na varenie zeleniny (s najmenšími dierkami) postavíme na hrniec s vriacou vodou, prikryjeme pokrývkou a necháme na malom ohni. Po 45 minútach rýža je hotová.

★

Dva diely vody, jeden diel rýže, trošku soli zamiešame, krátko povaríme, potom hrniec dám dolu zo sporáka a zabalíme do hrubej deky. Rýza sa sama dovarí a bude sypká.

★

2 dkg masla roztopíme, vymiešame s 1/4 kg rýže, doplníme 3/8 l. vody, pridáme sol, dôkladne rozmiešame a na 12 minút dám do horúcej rúry (+ 200°C).

Pre mamičky, ktoré sa rady zaoberajú ručnými prácamy prinášame tri chutné modely.

WARSZAWSKI WRZESIEN

Widok Starego Miasta w Warszawie od strony Wisły. Poniżej fragment wiersza W. Broniewskiego o największej i najpiękniejszej z naszych rzek.

Foto: CAF

WISŁA

FRAGMENTY

Ty, córeczko, nie pytaj, gdzie tata,
kiedy taty nie będzie.
Nasza ziemia w słowa bogata,
a w słowach jestem wszędzie...

Popłyń od źródeł po ujście
Wisły — matki,
niejedno porwie i skusi cieę,
a na ostatku,

kiedy z wiślanej mierzei
zobaczysz morze,
pomyślisz: „Dzieja się dzieje...
ojciec dopłynął... może?...”

A jam nie Smętek, jam nie Żeromski,
nie Fantazy, nie Zadumaniec,
ja jestem kamień, który dla Polski
z szańca rzucali na szaniec.

I jestem w Polsce, i ramię w ramie
ide z moim narodem.
Ja z murarzami, z inżynierami —
przodem!

WŁADYSLAW BRONIEWSKI

PRÍPAD NA ROZLÚSTENIE

KTO ZAVRAŽDIL RIADITEĽ'A

— Videli vás opúšťať budovu o 18. hodine, — povedal inšpektor Werner účtovníkovi Windovi. — Neboli ste predtým v riaditeľovom kabinete?

— Nie, mysel som, že pracuje, a nechcel som ho vyuťať. Okrem nás dvoch v úrade už nebolo nikoho. Nemal som tušenia, že nechávam v kabinete iba mítveho...

— Áno, smrť nastala pred osemnáštou hodinou, povedal inšpektor. — Máte podezrenie na niekoho?

— Krátko pred mojím odchodom navštívil riaditeľa podnikateľ Kurtis. Zdržal sa tam vari pol hodiny a von vyšiel veľmi rozčulený. Neviem, o čom hovorili, ale nebol to asi priateľský rozhovor. Riaditeľ mal totiž dôkazy svedčiace o tom, že Kurtis podviedol náš podnik. Dôkazy boli uložené v pokladničke.

— Teraz je pokladnička prázdna! — konštoval inšpektor Werner. — Kto mal od nej kľúč?

— Iba riaditeľ. Pravdepodobne ho Kurtis najprv zabil, potom mu zobrať kľúč a vzal si dokumenty, ktoré ho kompromitovali.

— Fajčil váš riaditeľ? — obrátil sa inšpektor k Windovi.

— Áno, a prečo? — divil sa Wind. — Keď bol rozčulený, fajčil veľa. Počas rozhovoru s Kurtisom si pripaloval jednu cigaretu od druhej. Kurtis nefajčí, ani ja nie.

— V popolníku sme našli dva druhy cigaret, — povedal inšpektor.

— To je možné. Tesne poobede tam bola i jeho manželka, tá je náružívajúca fajčiarka. Po jej odchode riaditeľ ešte žil.

— Pripruštam dokonca, že žil ešte i po Kurtisovom odchode! — vyhlásil inšpektor Werner a vyznamne sa pozrel na účtovníka. — A teraz nám povedzte pravdu!

— Ako inšpektor prišiel na to, že účtovník luhal?

ROZLÚSTENIE:

cigaretu za cigaretou?
det, že riaditeľ posas celý debatú fajčil
zom sa debatovalo. Ako potom mohol ešte
hovore riaditeľa s Kurtisom a že neviel, o
Wind povedal, že nebol pritom my pri ro-

mladym * mladším * najmladším

Dobrý deň, prvá trieda!

Tri pasík a jazvec

LUCyna KRZEMIECKA

výšlo nad . išiel
k . Pod do . teplo hreje.
Pojdeme k . Sú tam pekné .
Nejdem, — povedal . Musím
spáť. A tak išiel sám do .
Keď výšiel nad . vybral sa
k . Pod do . už svietia.
Nejdem, — povedal . Musím spáť.
A tak išiel sám do . Prečo?
Už je raz tak: spí v noci, v dne!

CHI
CHI
CHI

CHA
CHA
CHA

— Povedz mi Ondrejko, čo musí urobiť ryba, keď napríklad odpocíva na dne rybníka a chce vyplávať hore ku hladine?

— Vtedy musí ryba vypustiť vodu a zadnými nohami sa odraziť!

* * *

— Lacko, v poslednom čase stále rozmýšľam o tom, či sú aj hviezdy obývané...

— Musia byť obývané. Inak by predsa večer nemohli byť osvetlené, nie?

* * *

— Co by si robil Janko, keby ti nejaký chlapec povedal, že si klamár?

— A aký veľký by bol ten chlapec?

* * *

Otec sa vráti z práce a jeho syn mu s radostou oznamuje:

— Otecko, stav sa, že nievieš, koľko zubnej pasty je v jednej tube? Nebudeš mi vereť, ale presne tri metre šesťdesiat centimetrov!

— Anička, pusť to rádio!
— A či ho držím?

* * *

— Ďurko, prečo si do dievča hádzal blato?

— Prosím, keď kamene mi hádzal zakázali...

* * *

— Betka, tie čerešne majú ale čudnú chuť! Umyla si ich vóbec?

— Samozrejme, mamička mydlom!

* * *

— Ukáž mi, kde je Amerika!

— Tu, prosím.
— Dobre. A kto ju objavil?
— Prosím, ja. Nikto mi pri tom nepomáhal!

* * *

— Mirko, keby si na ulici našiel tašku, v ktorej by bolo stotisíc korún, čo by si s nou urobil?

— Odovzdal by som ju v odelení strát a nálezov!

— Výborne Mirko! A teraz mi ešte povedz prečo?

— Lebo by som si pomyslel, že tie peniaze mohol stratiť nejaký chudobný chlapec...

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

P
rawnik

**OBOWIĄZKOWE
UBEZPIECZENIE
ZIEMIOPŁODÓW
OD GRADOBICIA
I POWODZI cz. III**

Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 1.III.1972 r. (poz. 25 Dz. Ustaw) obowiązkowemu ubezpieczeniu od gradobicia i powodzi podlegają w gospodarstwach rolnych ziemiopłody następujących upraw:

1) żyta, pszenicy, jęczmienia, owsa, prosa, ziarano i słoma;

- 2) kukurydzy, gryki (tarki) — ziarno;
- 3) roślin pastewnych (z wyjątkiem okopowych) uprawianych na paszę jako plon główny, poplon lub śródpłon — siano lub zielona masa oraz tylko od powodzi:

4) ziemniaków;

5) roślin okopowych uprawianych na paszę oraz buraków cukrowych;

6) ląk i pastwisk — trawy nie skoszonej oraz siano lub zielona masa.

Za powódź uważa się wylew wód bieżących lub stojących z ich naturalnych bądź sztucznych łożysk. Nie uważa się za powódź wylewów z rowów melioracyjnych, spowodowanego przez ulewnie deszcze lub tajenie śniegu na skutek nadwiśnego działania bądź uszkodzenia winy rolnika urządzeń odwadniających.

2) przy szkodach podziemnych, kanalizacyjnych, basenów lub podobnych urządzeń. PZU nie odpowiada za szkody powodziowe spowodowane umyślnie lub wskutek rzącągo niedbalstwa właściciela, a także za szkody gradowe lub powodziowe przekraczające 10% przewidzianego plonu na uszkodzonym polu.

Odpowiedzialność PZU za szkody w poszczególnych uprawach w okresie trwania ubezpieczenia rozpoczyna się i kończy:

1) przy szkodach gradowych:

a) w oziminach — od roku następnego po ich zasiewie do chwili złożenia ich w sterty, stogi lub w budynkach;

b) w roślinach jarych — od wwejścia ich do chwili złożenia w sterty, stogi lub w budynkach;

2) przy szkodach powodziowych — od wysiewu nasion lub wysadzenia roślin (bulw) do gruntu do chwili złożenia w budynkach w sterty, stogi i kopce, a jeśli o trawy chodzi — od 15 kwietnia do 30 września.

Właściciel zawiadamia o szkodzie inspektorat PZU lub biuro GRN najpóźniej w ciągu 4 dni od dnia powstania szkody lub otrzyma o niej wiadomość.

Do czasu oględzin przez PZU nie wolno bez zezwolenia PZU zmieniać stanu spowodowanego przez szkodę, chyba, że jest to niezbędne do zapobieżenia powiększenia się szkody. PZU nie może się jednak powoływać na ten przepis jeżeli w ciągu 14 dni nie dokonał oględzin.

W. FERFET

Veterinarz

**SCHORZENIE
WYWOLENE PRZEZ
MUCHÓWKI**

W ostatnim czasie dostaliśmy od naszych czytelników wiadomości o schorzeniach skór, szczególnie u koni w czasie zimy, spowodowanych przez ukłucie owadów.

Takie infekcje owadów klujących zdarzają się. Pierwszym i stałym objawem jest silny niepokój zwierząt i gwałtowne ru-

chy. Owady te zmuszają nierzaz zwierzęta do ucieczki chowania się w krzaki lub do wody — owady nakluwają skórę w miejscach najbardziej delikatnych, jak wewnętrzne powierzchnie nóg, głowy, lub też miejsca, gdzie skóra jest uszkodzona o co szczególnie u koni pracujących nie trudno. Ranki po ukłuciu pokrywają się skrzepem po paru minutach. W miejscach tych powstają zaczernienia, bąble które zlewają się razem tworzą rozległe obrzmienia. Długotrwały świad pobudza do drapania, po którym powstają otarcia i rany. Na skórze zaneczyszczonej kałem, ślina itp. muchy

niekotrych gatunków składają jaja, a wylęgające się larwy przewierają skórę, ułatwiając zakażenie tak powstałej rany. Również i w ranach, otarcach pewne muchy składają jaja, a larwy prowadzą do obumierania tkanki, ropienia itp. Schorzenia wywoływane przez muchówki kluiąco-siące przebiegają ostro ale zmiany skórne szybko przemijają. Jedynie meszki mogą wywołać poważne zmiany skórne i zaburzenia ogólnie prowadzące nieraz do śmierci.

Większość tych owadów przebywa w budynkach lub ich najbliższej okolicy dlatego też zapobieganie ich rozwojowi jest kłopo-

tniwe. Zapobieganie to polega na opryskiwaniu pomieszczeń co 1-2 miesiące 1% roztworem oleistym DDT lub Unitoxem. Same zwierzęta należy smarować środkami odstraszającymi jak: Ronel 2%, nafta, kreolina. Ochroniać trzeba drobne ptaki, które wyławiają owady. Gnój i resztki paszy należy usuwać na gnojownik a same zwierzęta często szczotkować i rany zmywać środkami odkażającymi. Jeśli doszło już do uszkodzeń skóry przez muchówki, należy ją zmywać zimną wodą, oraz robić okłady z płynu Burowa lub wody wapiennej z olejem.

H. MĄCZKA

JABLKOVÝ RÔSOL

Nedozreté kyslé jablká pokrájame, zalejeme studenou vodou a varíme. Z uvarených jablk vodu scídime. Na jablkový rôsol môžeme použiť aj opadané jablká alebo jablkové šupky. Na 1 kg jablk dáme asi 1/2 litra vody. Do 1 litra uvarenej ocenej řasy pridáme 600 g cukru a varíme do zrôsolovatenia, asi 15–20 minút.

RÍBEZLOVÝ RÔSOL

Umyté ríbezle popučíme i so stopkami a dáme povařiť na 2–3 minuty. Vylejeme ich do sita a šlavu voľne sedíme bez lisovania. Na liter řasy dáme 600 g cukru a varíme do zrôsolovatenia, asi 15–20 minút.

OVOCNÝ DŽEM

Džemy sa pripravujú z jedného alebo dvoch druhov ovocia a cukru. Jeden druh ovocia volíme nedozretý, lebo ten podmieňuje rôsolovanie.

CEREŠNOVÝ DŽEM

Do ríbezlovej řasy pripravenej ako na rôsol priádeľ cukor, vložíme umyte, kôstok zbavené čerešne

a spolu povaříme. Na liter řasy dáme 500 g cukru a 250 g čerešní bez kôstok.

HUBY V OCTE

Hríby alebo rýdziky očistíme, umyjeme a väčšie prekrojíme. Do octu rozriadeného vodou dáme cukor, sol', horčicové semeno, bobkový list, celé čierne korenie a dáme všetko varíf. Cibuľu pokrájame na tenké kolieska, vložíme do vriaceho nálevu s hubami a povaříme asi 20 minút.

Potom ich vylejeme do čistých fliaš, ktoré ihneď zviažeme pergaménom alebo celofánom. Fliaše prikryjeme teplou dekou a necháme vychladnúť. Na liter vody dáme 3 dl octu, 30 g soli a 30 g cukru.

VYPRÁŽANÉ JABLKÁ

100 g krupicovej múky, 80 g masti, 40 g škoricového cukru, 4 jablká strednej veľkosti, mlieko podľa potreby (asi 1 dl), 1 vajce, sol'.

Očistené jablká pokrájame na hrubšie kolieska, z ktorých jaderník vyrážime. Do múky pridáme mlieko, vajce, sol' a vyprážame hladké, avšak nie príliš riedké cesto, aby z jablk nestieklo. Pokrájané jablká namáčame do cesta a vyprážame v tuku. Po-

tom ich posypeme škoricovým cukrom.

JABLKOVÝ ZÁVIN

Rozpočet pre viac osôb: 150 g polohladkej múky, 10 g oleja alebo masti, 60 g masla, 500 g jablk, 60 g cukru, 40 g strúhanky, 20 g práškového cukru na posypanie, škorica, 1 kávová lyžička octu, sol', vlažná voda.

Do preosiatej múky pridáme soľ, oct, olej a vlažnú vodu a dobre vypracujeme na redšie cesto, ktoré necháme asi štvrt' hodiny stáť na pomúcenej doske prikryte zohriatym kastrálom. Na stôl rozprestrieť čistý obrus, posypeme ho mûkou a bochník cesta roztiahneme na ňom po dĺžke. Potrieme ho rozpusteným tukom, aby sa nelepilo, a potom cesto vyfahujeme do šírky po celom stole. Vytihnuté cesto pokávkame rozpusteným maslom a posypeme očistenými, pokrájanými jablkami, strúhankou, škoricou a cukrom. Potom ho pomocou obrúsa (naddvihnutím) stočíme, dáme na vymastený plech, potrieme maslou a dáme piesť. Upečený posypeme cukrom.

OVOCNÉ RÔSOLY

Môžeme ich pripraviť z nedozretého ovocia, obsahujúceho veľké množstvo pektinových, rôsolovitých látok, ktoré zahustujú, a z niektorého ovocia i dozreto (z nedozretých jablk, egrešov, zo zrelých ríbezí).

Ovocné rôsoly sú temer priehľadné, príjemnej chuti, svieže farby, tuhé ako huspenina. Pripravujeme ich s prídavkom cukru. Na 1 liter ovocej řasy dáme 300–700 g cukru. Nádoby na prípravu rôsolu majú byť široké a plytké. Varieme ich v menších dávkach (asi 1–2 litre). Do ovocej řasy dáme potrebné množstvo cukru a varíme. Počas varenia skúšame rôsolovitosť řasy na schladenom porcelánovom tanieri, na ktorý dáme kávovú lžičku řasy a necháme na chladnom mieste stuhnúť. Keď začne rôsolovanie, vylejeme ju do čistých zohriatých pohárov, ktoré este za horúca zaviažeme vlnkým celofánovým alebo pergamenovým papierom. Vychladnuté poháre očistíme vlnkou utierkou a odložíme.

NEVIETE SI PORADIT S RÓZNÝMI TAŽKOSTAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTORÉ VÁS ROZČULUJÚ? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, WARSAWA, UL. FOKSAL 13. ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NAŠHO CASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie František Bednářík (Nowa Bielawa), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Čížková (Zelów), Józef Gribáč (Podwilk), Józef Griglak (Niepolomice), Vladimír Hess (Lublin), Bronisław Knapčík (Mikolów), Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Ján Krišák (Krempachy), Waclaw Luščinský (Zelów), Lídia Mšálová (Zubrzyca Górska), Lídia Mundilová (Kučov), Ignác Nižník (Myślenice), František Světlík (Lipnica Mała), Ján Sviertek (Piekielník), Ján Špernoga (Warszawa), Ružena Urbánová (Gęsiniec), Zofia Wasilewska (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i Korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Weryfikacja stylistyczna tekstuów słowackich — Ján Kacvínský. Korekta jęz. słowackiego Ján Spernoga. Red. techn. — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Joanna Deresz. „ŽIVOT” ukazuje się około 15 każdego miesiąca.

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca:

Wydawnictwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, FOKSAL 13. TEL.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Institucje państowe, społeczne, zakłady pracy, szkoły, itp. mogą zamawiać prenumeraty wyłącznie w miejscowościach Oddziałach i Delegaturach „Ruch”, w terminie do 25 listopada na rok następny.

Prenumeratorzy indywidualni mogą opłacić prenumeraty w urzędach pocztowych i u listonoszy, lub dokonywać wpłaty na konto PKO Nr 1-6-100020 — Centrala Kolejowa Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Towarowa 28 (w terminie do 10 dni miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty).

Prenumeratę ze zleceniem wysyka za granicę, która jest o 40% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch”, Warszawa, ul. Wrońska 23, kont. PKO Nr 1-6-100024.

Oddano do składowej 28.VII.72 r. Numer zamknięto 23.VIII.72 r. Druk Prasowy Zakłady Graficzne RSW „Prasa”, Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1284. A-67.

KALENDÁR 1972

SEPTEMBER — ZÁŘÍ

1. PIATOK	Bronislava	16. SOBOTA	Edita
2. SOBOTA	Stefan	17. NEDELA	František
3. NEDELA	Simon	18. PONDELOK	Irena
4. PONDELOK	Rozália	19. UTOROK	Konštancia
5. UTOROK	Dorota	20. STREDA	Eustach
6. STREDA	Beata	21. ŠTVRTOK	Matúš
7. ŠTVRTOK	Regina	22. PIATOK	Tomáš
8. PIATOK	Mária	23. SOBOTA	Bohuslav
9. SOBOTA	Peter	24. NEDELA	Teodor
10. NEDELA	Lukáš	25. PONDELOK	Aurélia
11. PONDELOK	Prot	26. UTOROK	Justína
12. UTOROK	Mária	27. STREDA	Damián
13. STREDA	Eugénia	28. ŠTVRTOK	Marek
14. ŠTVRTOK	Bernard	29. PIATOK	Michal
15. PIATOK	Albín	30. SOBOTA	Zofia
1. septembra	vých.slo. 4,47	1. septembra	záp.slo. 18,24
15. septembra	vých.m. 22,05	15. septembra	záp.m. 14,56
	vých.slo. 5,10		záp.slo. 17,51
	vých.m. 13,48		záp.m. 20,51

OKTÓBER — ŘÍJEN

1. NEDELA

... AK SÚ DEJINY CIVILIZÁCIE DEJINAMI PRÁCE, DEJINAMI PRERUŠOVANEJ, ALE VŽDY ZNOVA VÍTAZIACEJ STAVBY, POTOM SÚ TO AJ NAŠE DEJINY. SME NÁROD STAVITEĽOV NIELEN V METAFORICKOM, ALE V SKUTOČNOM SLOVA ZMYSLE...

ZO SLOVENSKÝCH DEJÍN

MAXIMILIAN HELL

MNOHÝCH

V dlhom období národnej a štátnej neslobody, slovenský ľud v možoloch práce staval dediny a mestá, chrámy, hrady a palace, neskôr železnice a továrne, stále pre slávu iných. Pracoval a bojoval, tvoril revolučnú tradíciu národa a Slovenska.

Vyvijali Slováci polnohospodárstvo, boli remeselníkmi na vysokéj úrovni a pracovali v banach, ktoré už v stredeku upútavali pozornosť Európy najmä svojim povestným bohatstvom draných nerastov, zvlášť tazbonu zlata, striebra a medí. Európskych učencov lákalo Slovensko aj daktorými zvláštnosťami prírody, najmä mineralnými prameňmi a tep- prirodzenej ţízidlami.

Z radov pracovitého slovenského ľudu vyrastali aj najpozoruhodnejší národní a kulturní dejatelia, vynikajúci vedeči a technici. Študovali na prvej bratislavskej univerzite Academii Istropolitane, ktorú roku 1467, za súhlasu pápeža Pavla II. založil uhorský kráľ Matej Korvin, a od roku 1635 študovali na Trnavskej univerzite. Vzdelávali sa aj na nemenej znanej banskej strednej škole v Banskej Štiavnici, ktorá vznikla už roku 1737 a už od 1. septembra 1764 bola banskou vysokou školou. Bola to najstaršia z banských vysokých škôl vo svete. O desať rokov neskôr

ho predkňovia i súrodenci boli slovenským bankímkami, inžiniermi a konštruktérmi. Strednú školu skončil v rodisku, potom vstúpil do juhiského kolégia v Trenčíne. Odtiaľ dal súhlas na vysokú školu vo Viedni, kde študoval bolo hoslovie, filozófiu, no predovšetkým sa venoval matematike a astronómii.

Vracia sa na Slovensko, do Trnavy, kde prednáša na Trnavskej univerzite a zároveň od r. 1751 zriaďuje znamu Trnavskú hvezdárne. Neskoršie prijal ponuku na vybudovanie hvezdárne v Kluži, v Rumunsku, ktorú priniesla Hellovi svetovú slávu. V Kluži napsal aj knihu o matematike a najmä cennú prácu o fyzikálnych pokusoch týkajúcich sa magnetizmu a elektriny. Hell sa zasíľal v stavbe hvezdárne v Budine. Neskoršie bol menovaný riaditeľom cisársko-kraľovskej novej hvezdárne vo Viedni a súčasne pribíjať mestu profesora matematiky na viedenskej akadémii.

Vo Viedni začal vydávať svoje najväčšie najrozšiarhenejšie vedecké dielo, astronomický denník *Na viedenskej poludníku*, uverejný v latínčine pod názvom: *Ephemerid astronomicae ad meridum Vindobonensem*, ktoré vydával ako ročenky od roku 1757 a r. 1786.

m
er
—
p-
p-
v-
(),
ej
n-
D-
ta
—
m
ý
k,
il
e-
ni
ú
e-
sa

Významný slovenský historik, geograf etnograf Matej Bel (1684—1749), autor prehistória, matik i vlastivedných diel, v diele Počet starého a nového Uhorska (Norimberg 1726) písanom po latinsky vypracúva vedecký program prirodovedných a vlastivedných výskumov, o ktoré od počiatku 18. storočia bol významný záujem. Vo fyzike známy je vynález traktátu Segnerovo kolmo, ktoré nese meno bratislavského lekára, fyzika a matematika — Jána Andreja Segnera (1704—1777). Bol profesor na univerzite v Göttingen a vynálezcom reaktívnej sily, objaviteľom principu dynamických raket. Významný vynálezcom bol Štefan Jedlík (1800—1895), slovenský fyzik a profesor na bratislavskej univerzite a neslovenčinou v Budapešti, prvý konštruktér dynama.

(POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLI)

a
ra-
sol
(3),
ro-
ku-
er-
zv.
in-
av-
ina
so-
om
eš-
aj
rik,
kôr

VÁH

menia vstú
ňa 24. sep
áva v no
v. Vladkyn
enisa.
arodených
a hovori, že
veni, svedč
priam nená
radnej obida
ána konflik
or nevyvola

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARIES

prehľadneme
alebo nový klo-
vali by to ako
ku a nedostatoč-
ich druh musíš
povrať bezchyb-
slojmom elegan-
cnejne spôsoby.
branej spôsoby.
spoločnosť, le-
viliis koketne
samoľubé. Rad-
divadla, rady
ky sa súša-
Stravujú sa
vnych jedániach
ju na svoje v-
si ich ošetrujú-
Takto Rudia
mi súci pre
Bývajú jemne
bre každoho

vády v osobním i porozuměním. Rady bo chejúci ddeleji. Není v provozu, ale v chodcích vancujúce a zábávajúce a spravedlivé.

stvo.	v	ná	Žee	pro
čo	ca	ce	ce	sa
je	ve	re	re	úří
V	vel-	re	re	efo
šva	po	da	da	uráz
íj	po	da	da	urstí.

AH
Do tohto znamenia vstupe Slnka dňa 24. septembra a zostáva v nám do 23. októbra. Vládkynou námenia je Venuša.
O ľudoch narodených v námeni Vah sa hovorí, že sú veľmi otvorení, svedomití a slušní, priam nenašliaci spory. Raduje obidu šéftko, čo zavára konfliktom. Nikdy spor nevyvola-
tú.
Ich povaha je vyrovnaná. Dokážu sa veľmi dobre riešiť. Nefriadajú sa, rozozčilia sa iba vtedy, ak niekto veľmi ostro na- radne. Vtedy sa si väčajú rozech energickejšimi. Ak sú sami sami o niečom roz- rodiči, sú veľmi nepokoj- ní a tešia sa, ak to náries- o nich urobí niekto iný. Často sa prichádza, že ich ne- volvali ľudia prehovoria poradia im.
Typickou črtou ich po- ráhy je spravodlivosť. Ale temajú silnú povahu, lebo narazia na odpor, očakávanú a vzdajú sa všetkého, či keby išlo o milé a pri- emné veci.
Majú vyuvinutý zmysel pre krásu. Hovoria slušne, sú vrubé, slová nepoužívajú. Šétko robia s určitým ča- om a pôvodom. Aj ich do-

ku a nedostatok pozornosti Ich druh musí vždy vystu- povat bezchybne, pôsobivou eleganciou, mat vý- brané spôsoby. Rady idú spoločnosti, lebo chce, aby ich mnohi videli. Nie sú prilis koketné, ale veľmi samolubné. Rady chodia na divadlo, rady tančiajú a rá- dy sa slušne zabávajú. Stravujú sa v prvotried- nych jedálňach. Veľmi dba- jú na svoje veci a správnu si ich ošetrjujú.
Takto ľudia sú teda veľ- mi súci pre manželstvo. Bývajú jemne veselí, čo je pre každého prijemné. Domácnosť nevyvoláva skrieky, všetko si vybaví v poltoi. V nevinných zá- bavach a v návsteve divadla ich netreba obmedzo- viť, lebo to je ich jediná radosť.
Najlepšie sa k nim hodí osoby narodené v znamen- Vodnára, lebo dobre vedú pochopit ich hlboké umenie. Lecké citenia a na mnoho otázky majú spoločný ná- zor. Dost primeranym partnerom im môžu byť a osoby, narodené v znamene Blízenca. Ak jeden manžel je narodený znamením Leva alebo Stre- ca, môžu mať prijme- život. Veľmi dobre by rozumeli aj s osobou, ktorej Mesiac stojí v znamene Váh.

pre spravodlivosť. Dobré sa osvedčujú aj ako vyšší úradníci, lebo v prípade potreby vždy vedú poverčnosť rozhodné slovo. V súkromnom živote všetci majú radi komornú hudbu a rádi účinkujú v ochotníckych divadlach. Pracujie s nimi prijeme. Sú svedoční a skromní, dajú sa poučiť a nie sú vzdorovití.

Mužom sa hodia ešte povolenie bytového architekta, respektívne čalúmnika. Ženy zase mávajú inspektorom v modných ateliéroch. Ich návrhy sú smelé a ich práca je vynikná. Veľmi úspešní vedú aj rytmické a tanecné školy. Ako herečky vynikajú v úlohe salónnych dáma.

Eudia narodená v znamení Váh sú obyčajne veľmi združené, hocí trochu cítlivé na obličky a močový mestský chór. Pri zamestbaní liečenia týchto chorôb vznikajú nich chronicke ochořenia ruky. Niekedy ich trápi aj cukrovka. Sú dosť citliví na napojenie, neznašajú najmenej uhlčité tekutiny, a trochu im škodí aj víno, hocí hľadajú radu piju. Ich výchova im sice bráni v opijanosti, ale zato prudko reagujú na alkohol. Niekedy stáčajú jeden pohárik, aby sa dočkali do veselej nálady.

Deti narodené v znamení Váha potrebujú pri svojich výchove v prvom rade veľkú lásku. A stáu oporu. Najradšej majú ľaskavé náplomanie, lebo veľke reči ich zastraňujú. Ich výchova nie je ťažká, lebo dobre spôsobí majú vrodené. Treba však veľmi dbať na to, aby sa nestali samotné, podchváliku nelidelne do zrkadla. A obmedzovať ich prílišne tuzby do zábavach.

Zmierňovať však musíme aj ich nerodnosť a kolísavosť náhladov. Ak zbaďame, že priateľa ich pri- liš oplyňujúci musíme zaviesť do spod sahu tohto pôsobenia. Je pozoruhodné, že tieto deti veľmi rady hrajú divadlo.

Pokial ide o výber polohy pre ľudí narodených v znamení Váha, možno ne povedať, že im dobré prispiele sudcovský talár

nov je veľmi pekný. Nábytok pekne rozostavany, zariadenie i šatstvo vkusné a harmonické.

Milujú hudbu a umenie. Veľkone tanecujiú, majú veľmi silný cit pre rytmus a ladne polyby. Aj sami sú zväčša dobrými hudobníkmi a dávajú prednosť ľahkej hudbe pred fažkou. Radi sa zdržujiú v malých, uzávorených spoločnostiach, neznásajú hlučné zábavy. Sú výbornými hostmi, všetko dokážu tak príjemne usporadovať, že sa hostia u nich cítia ako doma.

Kerže sú to ľudia veľmi pokojní, zvyčajne sú dobrovŕtni manželmi. Iba maličké zapričinia zrady. Sú takní a prispôsobiví, vyhýbajú sa tremiam, výstupom a neprijemnosťam. Ale sú značne samolibí. Tešia sa, ak schváljujeme ich vkus a ak si všímame ich štústvo. Dopustime sa

NA ZAHNANIE DLEJ ČIVILE